

Årsredovisning 2017

Dnr 2018-0031

Innehåll

1	Inledning	9
1.1	Årsredovisningens disposition	9
1.2	Uppdrag.....	9
	ISF:s verktyg – systemtillsyn och effektivitetsgranskning	10
	Rättssäkerhet	11
	Effektivitet	11
	Det är värdefullt att granskning av rättssäkerhet och effektivitet bedrivs samlat	12
1.3	Organisation.....	13
1.4	Omlokalisering av verksamheten till Göteborg	14
2	Resultatredovisning	15
2.1	Krav på rapportering	15
2.2	Samlat resultat och måluppfyllelse	15
2.3	Ekonomiskt resultat.....	16
2.4	Att jämföra resultat.....	17
3	Effekter av ISF:s verksamhet	21
3.1	Effekter på riksdagens och regeringens styrning	21
3.2	Effekter på myndigheternas styrning och handläggning	25
3.3	Effekter på rättsutvecklingen	30
3.4	Spridning av ISF:s rapporter i övrigt	30
4	Övergripande insatser	33
4.1	Remissvar	33
4.2	Experter i utredningar	35
4.3	Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM).....	35
4.4	Föreläsningar och presentationer	36
5	Övergripande granskningar	39
5.1	Socialförsäkringen vid studier, arbete eller flytt utomlands – en granskning av informationsgivning om socialförsäkringsfrågor i internationella situationer	39
5.2	Att främja ett professionellt handläggarskap - ur centrala funktioners perspektiv	40
5.3	Försäkringskassans produktivitet och effektivitet 2016 – en redovisning av utvecklingen	40
5.4	Informationskvalitet i socialförsäkringen - en granskning av den manuella hanteringen av personuppgifter och försäkringstillhörighet	41
5.5	Effektiviteten i Försäkringskassans ärendehandläggning - en granskning av resurseffektiviteten vid Försäkringskassans lokala försäkringscenter åren 2010-2013 med DEA-metoden	41
5.6	Kostnader	42

6	Förmåner till barn, familjer och personer med funktionsnedsättning samt tandvårdsförmåner	43
6.1	Föräldrapenninguttag före och efter separation – en analys av hur separerade föräldrar använde föräldrapenning i jämförelse med de som inte separerade.....	43
6.2	Barnpension och efterlevandestöd till barn – en redovisning av utvecklingen 2004–2015	44
6.3	Assistansmarknaden – lönsamhet och konkurrensförhållanden	44
6.4	Kostnader	45
7	Ohälsorelaterade förmåner	47
7.1	Aktivitetsersättning till trettio års ålder – vad händer sedan?.....	48
7.2	Bedömningar vid 90 och 180 dagar i rehabiliteringskedjan - en kommentar om hur Försäkringskassan kan förbättra sjukskrivningsprocessen	48
7.3	Mötet mellan medborgaren och staten – en kommentar om handläggningen vid Försäkringskassan	48
7.4	Arbetsresor i stället för sjukpenning - en granskning av Försäkringskassans utredning av merkostnader för arbetsresor i sjukpenningärenden	49
7.5	Ökad kunskap om social problematik i samband med sjukskrivningar	49
7.6	Vetenskapliga publiceringar.....	50
7.7	Kostnader	50
8	Pensioner och pensionsrelaterade förmåner	51
8.1	Tidsbegränsade uttag av tjänstepension	51
8.2	Skillnader och spridning i pensionsutfall för kvinnor och män	52
8.3	Kostnader	53
9	ISF:s framtida inriktning och kompetensförsörjning	55
9.1	ISF:s framtida inriktning	55
9.2	Medarbetare	57
9.3	Bemanning.....	58
9.4	Kompetensutveckling	59
9.5	Arbetsmiljö och hälsa	60
9.6	Det interna arbetet i övrigt.....	62
10	Redovisning av regeringsuppdrag om jämställdhetsintegrering i myndigheten (JIM)	63
10.1	Tydligare fokus på jämställdhetsfrågor i tillsyns- och granskningsverksamheten.....	64
10.2	Utveckling av myndighetens styrprocesser för att stödja jämställdhetsarbetet.....	67
10.3	Ökad kunskap om jämställdhetsfrågor i organisationen.....	68
10.4	Kommunikation	69
11	Finansiell redovisning	71
11.1	Resultaträkning	71
11.2	Balansräkning.....	72
11.3	Redovisning mot anslag	74
11.4	Tilläggsupplysningar	75
11.5	Noter.....	78

12 Sammanställning över väsentliga uppgifter 82

Generaldirektörens förord

ISF:s uppdrag är att genom systemtillsyn och effektivitetsgranskning värna rättssäkerheten och effektiviteten inom socialförsäkringsområdet – det vill säga att kontrollera att rätt person får rätt utbetalning i rätt tid, att människor behandlas lika oberoende av vem som fattar ett beslut, att fusk och överutnyttjande förhindras, att utbetalningarna sker till lägsta möjliga kostnad och att resultatet av olika förändringar blir de avsedda.

Uppdraget är komplext och ställer stora krav på ISF och de specialister som arbetar här. I relation till vårt uppdrag är myndighetens omfattning begränsad: Cirka 60 medarbetare arbetar till en kostnad som motsvarar 0,13 promille av utgifterna inom socialförsäkringens ram.

2017 var ett intensivt år för ISF. Parallellt med ett stort antal regeringsuppdrag – fler än någonsin tidigare – och många egeninitierade granskningar genomförde myndigheten ett omfattande internt utvecklingsarbete. Arbetet syftade både till att effektivisera och att tillgängliggöra vårt arbete i relation till vår uppdragsgivare, våra granskningsobjekt och övriga intresserade.

Utvecklingsarbetet tog avstamp i den målgruppsanalys som ISF genomförde hösten 2016 och fokuserade på fem huvudsakliga områden: Mer fråge- och målgruppsanpassade produkter, ett mer utåtriktat arbete, en mer systematisk omvärldsanalys, ett tydliggörande av ISF:s mål och vision och, avslutningsvis, en förenklad och förtydligad projektprocess. Sammantaget ställde arbetet – som genomfördes parallellt med vår ordinarie verksamhet, utan att denna reducerades – höga krav på alla inblandade.

I dag kan jag konstatera att vi inte bara landade utvecklingsarbetet utan dessutom besvarade fler remisser än någonsin tidigare samtidigt som antalet publicerade rapporter var i paritet med tidigare år. Rent ekonomiskt är myndighetens anslagsförbrukning i paritet med tilldelade medel. Jag är, sammantaget, imponerad av vad ISF förmådde och hur långt vi nådde under 2017.

Den 25 januari i år beslutade regeringen att ISF ska omlokaliseras till Göteborg senast den 1 augusti 2019. Även om det är mer än ett år kvar tills flytten ska vara avslutad påverkar beslutet naturligtvis ISF:s verksamhet redan i dagsläget. Vi står nu inför nya och helt andra utmaningar än vi gjorde 2017. Men det utvecklingsarbete som vi har genomfört ligger till grund för ISF:s framtida inriktning oavsett var – rent geografiskt – verksamheten är belägen.

Stockholm i februari 2018

Maria Hemström Hemmingsson

1 Inledning

1.1 Årsredovisningens disposition

Årsredovisningen består av två huvudsakliga delar, dels resultatredovisningen (dispositionen beskrivs närmare nedan) och dels den finansiella redovisningen.

Årsredovisningen har först ett inledande kapitel som beskriver myndighetens uppdrag på en övergripande nivå och som preciserar de olika typer av tillsyns- och granskningsinsatser som ryms inom uppdragets två huvudgrenar. Därefter följer ett avsnitt om myndighetens organisation.

Resultatredovisningen inleds i kapitel 2 med en samlad redovisning av verksamhetens resultat och en bedömning av målluppfyllelsen. Därefter uttrycks resultatet i kostnader och intäkter över tid per verksamhetsområde. I kapitel 3 beskrivs de effekter som ISF:s rapporter har gett upphov till.

Resultatredovisningen fortsätter med två kapitel som redovisar den övergripande verksamheten – ett som handlar om övergripande insatser och ett som handlar om övergripande granskningar. Kapitel 6–8 behandlar myndighetens tre övriga verksamhetsområden. Redovisningen är en rapportering av resultatet per verksamhetsområde inklusive volymer och kostnader för slutprestationerna.

Kapitel 9 beskriver myndighetens arbete med den framtida inriktningen och kompetensförsörjningen.

Årsredovisningen avslutas med den finansiella redovisningen och en sammanställning över väsentliga uppgifter.

Uppgifterna i årsredovisningen avser verksamhetsåret 2017 om inte annat särskilt anges.

1.2 Uppdrag

ISF har till uppgift att värna *rättssäkerheten* och *effektiviteten* inom socialförsäkringsområdet.¹

Socialförsäkringen är en central del av det svenska välfärdssystemet. Socialförsäkringssystemet består av nästan 50 olika förmåner och är av stor betydelse för många människors personliga och ekonomiska situation,

---

¹ 1 § förordning (2009:602) med instruktion för Inspektionen för socialförsäkringen (instruktionen).

genom att det ökar den ekonomiska tryggheten i olika livssituationer som föräldraskap, sjukdom och ålderdom. Samtidigt medför socialförsäkrings-systemet stora kostnader för samhället – det står för en tredjedel av de statliga utgifterna och omsluter mer än 500 miljarder kronor. Det innebär att det är viktigt för både enskilda medborgare och för samhället i stort att socialförsäkringssystemet fungerar som avsett.

En utmaning är att socialförsäkringssystemet ständigt förändras och utvecklas. Men alla förändringar får inte avsedd effekt. Tillämpningen av reglerna för en förmån kan variera mellan olika handläggare eller mellan olika delar av Sverige. Bristfällig eller svårbegriplig information kan göra att medborgare går miste om en förmån som de har rätt till eller fattar mindre välgrundade beslut om exempelvis sparande eller arbete. Handläggnings-tider för förmåner kan bli långa och effektiviseringar och besparingar kan bli mindre än förväntat eller helt utebli. Sammantaget innebär detta att det är viktigt att följa upp, granska och utvärdera socialförsäkringssystemet i dess olika delar, så att eventuella brister upptäcks och rättas till. Detta är ISF:s uppgift.

I uppdraget ingår att granska den verksamhet som bedrivs av de myndig-heter som administrerar socialförsäkringen, nämligen Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten² och Skatteverket (i de delar som avser beslut om pensionsgrundande inkomst). ISF kan också granska den verksamhet som bedrivs av andra aktörer när den gränsar till socialförsäkringsområdet. Dessutom kan ISF granska samverkansinsatser som har anknytning till socialförsäkringsområdet.³

ISF har bildats för att det ska finnas en extern granskning av och tillsyn över socialförsäkringsområdet. Myndighetens medarbetare har samman-tagat en kombination av generalist- och specialistkompetens som ger goda förutsättningar att bevaka hela den svenska socialförsäkringen och relevanta gränsområden.

ISF:s verktyg – systemtillsyn och effektivitetsgranskning

ISF:s verktyg för att granska socialförsäkringssystemet är systemtillsyn och effektivitetsgranskning.

Systemtillsyn är granskning av om tillsynsobjektets egna system för styrning och kontroll säkerställer en korrekt och enhetlig tillämpning av det regelverk som tillsynsobjektet ska tillämpa.⁴

Effektivitetsgranskning är granskning av om tillsynsobjektets verksamhet fungerar effektivt med utgångspunkt i det statliga åtagandet.⁵

Något förenklat kan man säga att systemtillsyn i huvudsak är inriktad på rättssäkerhet medan effektivitetsgranskning fokuserar på effektiviteten hos

---

² ISF ska inte granska den del av Pensionsmyndighetens verksamhet som står under Finansinspektionens tillsyn, se 2 § 2 instruktionen.

³ 2 och 3 §§ instruktionen.

⁴ 1 § instruktionen.

⁵ 1 § instruktionen.

den granskade verksamheten och de effekter olika delar av socialförsäkringssystemet har på samhället.

Rättssäkerhet

Rättssäkerhet är ett komplext begrepp som rymmer flera olika dimensioner. Centralt för rättssäkerheten är att de beslut som fattas ska vara både materiellt och formellt riktiga. För att ett beslut ska kunna bli materiellt riktigt krävs att det finns tillräckligt klara och tydliga regler. Reglerna ska också tillämpas på ett korrekt sätt så att beslut fattas på sakliga grunder utan hänsyn till några ovidkommande faktorer. I ett rättssäkert system måste det vara möjligt för den enskilda att förutse vilket beslut som kommer att fattas. Det är också väsentligt att lika fall bedöms lika.

Den formella rättssäkerheten rör framför allt förfarandet vid handläggning och beslutsfattande. Den syftar till att den enskilda ska få möjlighet att ta tillvara sina intressen. Den enskilda måste till exempel få möjlighet att föra fram sina argument i saken och få insyn i vilket underlag som har tillförts ärendet från någon annan än hen själv. Myndigheten måste också motivera sitt beslut på ett tydligt och begripligt sätt så att den enskilda förstår hur myndigheten har resonerat, bland annat för att den enskilda ska kunna ta ställning till om hen har anledning att överklaga beslutet.

Effektivitet

Effektivitet kan delas upp i två kategorier – administrativ effektivitet och effektivitet som ett mått på de effekter som regelverket och myndigheters agerande får i samhället.

Administrativ effektivitet

Den administrativa effektiviteten handlar framför allt om hur en organisation använder sina resurser och om den uppnår målen med sin verksamhet. Granskningar av administrativ effektivitet fokuserar ofta på vad en viss förmån kostar att administrera, om hantering och kostnader skiljer sig mellan olika kontor inom en myndighet och om de administrativa kostnaderna kan minskas utan att kvaliteten blir lidande.

Den administrativa effektiviteten kan påverkas av hur långa handläggningstiderna är, hur ärendehantering inom den ansvariga myndigheten är organiserad eller hur beslutsstödet för handläggarna är utformat. Hur myndighetens arbete med kontroller för att förhindra felaktiga utbetalningar är utformat påverkar också effektiviteten.

Ofta måste också vissa kvalitetsaspekter som har betydelse för rättssäkerheten, som exempelvis lagenlighet och likformighet, beaktas vid granskningar av den administrativa effektiviteten för att säkerställa att en kostnadsminskning inte sker på bekostnad av sänkt kvalitet i handläggning eller beslut.

Samhällseffekter

Definitionen av effektivitetsgranskning i ISF:s instruktion tar sin utgångspunkt i det statliga åtagandet. En viktig del i ISF:s granskning är därför att utvärdera vilka effekter – såväl avsedda som inte avsedda – som olika delar av socialförsäkringen ger upphov till.

Det statliga åtagandet avser de effekter som uppnås när socialförsäkringsförmåner och andra åtgärder når olika mottagare, till exempel barnfamiljer, personer med funktionsnedsättning och långtidssjukskrivna. En viss förmån kan både handläggas administrativt effektivt och vara träffsäker men ändå brista i effektivitet genom att de politiska mål som förmånen är tänkt att åstadkomma inte uppnås.

Det är värdefullt att granskning av rättssäkerhet och effektivitet bedrivs samlat

I praktiken granskar ISF ofta rättssäkerhetsfrågor och frågor som rör den administrativa effektiviteten tillsammans. Rättssäkerhetsfrågor och olika effektivitetsaspekter har nämligen nära beröringspunkter och är i praktiken ofta svåra att separera. För att en verksamhet ska anses vara administrativt effektiv krävs till exempel att handläggningen håller en hög kvalitet. Ett av de främsta måtten på kvaliteten i handläggningen är just om den är rättssäker. Omvänt kan rättssäkerheten påverkas av den administrativa effektiviteten. Exempelvis kan en handläggning som är ineffektiv genom att den leder till långa handläggningstider inverka negativt på rättssäkerheten.

Även myndigheternas arbete för att motverka felaktiga utbetalningar har både rättssäkerhets- och effektivitetsaspekter. Att de ansvariga myndigheterna på socialförsäkringsområdet säkerställer att förmåner betalas ut med rätt belopp till de mottagare som har rätt till dem är en rättssäkerhetsfråga. Men i myndigheternas uppdrag ligger också att de ska se till att använda handläggningsrutiner och inrätta kontroller av olika slag som leder till väl avvägda och väl använda administrativa resurser. I stor utsträckning används också samma metoder vid granskningar av rättssäkerhet och administrativ effektivitet, framförallt genomgångar av författningar och styrande dokument, intervjuer samt granskningar av ärendeakter.

Det finns beröringspunkter även mellan rättssäkerhet och effektivitet i form av effekter av den förda politiken för samhället och medborgarna. Tolkningen av om beslut är materiellt riktiga görs med utgångspunkt från lagstiftarens intentioner, vilket innebär att frågan om reglerna och tolkningen av dem leder till avsedda effekter handlar både om effektivitet och om rättssäkerhet. Genom att exempelvis genomföra effektutvärderingar i samspel med granskningar som är inriktade på rättssäkerhet och administrativ effektivitet blir det också möjligt att undersöka de bakomliggande orsakerna om de effekter som lagstiftaren eller de ansvariga myndigheterna velat åstadkomma inte uppnås. Att de avsedda effekterna inte uppnås kan till exempel bero på att det finns brister i förmånssystemets utformning eller i implementeringen av reglerna, att omvärlden har förändrats eller att systemet samverkar med andra system på ett sätt som påverkar mottagarnas incitament på ett sätt som inte har förutsetts.

Sammanfattningsvis har det ett stort värde att rättssäkerhets- och effektivitetsfrågor kan granskas samlat. Granskningar av rättssäkerhetsfrågor kan också ge uppslag till granskningar av effektivitetsfrågor och vice versa.

1.3 Organisation

ISF är en enrådighetsmyndighet som leds av en generaldirektör. ISF:s generaldirektör är Maria Hemström Hemmingsson.

Myndigheten har ett insynsråd där generaldirektören är ordförande. Rådet består av sex ledamöter: Thomas Erhag, juris dr., professor i offentlig rätt vid Göteborgs universitet/Handelshögskolan, Ingrid Esser, fil. dr. i sociologi, forskare vid Stockholms universitet, Annika Sundén, docent i nationalekonomi, analyschef på Arbetsförmedlingen, Eskil Wadensjö, professor emeritus i nationalekonomi vid Stockholms universitet, Solveig Zander, riksdagsledamot och Anders Öberg, landstingsråd i Norrbottens läns landsting.

Verksamheten var under 2017 organiserad i fyra enheter och en stab under generaldirektören. De tre sakenheterna var Enheten för barn-, familje- och funktionshindersförmåner och tandvårdsstöd, Enheten för sjukförmåner samt Enheten för pensioner och övergripande studier. Myndigheten hade även en administrativ enhet och chefsjuristen var placerad i en stabsfunktion.

Från och med den 6 november 2017 har en organisationsförändring genomförts där sakenheterna har utökats från tre till fyra enheter; Enheten för barn och familj och internationella frågor, Enheten för sjukförmåner och rehabilitering, Enheten för pensioner och Enheten för variationsfunktion och tandvårdsstöd. Organisationen i övrigt är oförändrad.

Myndigheten har också haft ett medicinskt råd. Det medicinska rådets roll var rådgivande och kvalitetssäkrande. Ledamöterna skulle på olika sätt bidra till att bevaka medicinska aspekter i verksamheten. Rådet bestod av högst 6 externa ledamöter med klinisk och vetenskaplig kompetens. I rådet ingick Stefan Agewall, professor i kardiologi vid Oslo universitet, Kristian Borg, professor i rehabiliteringsmedicin vid institutionen för kliniska vetenskaper, Karolinska Institutet, Lisa Ekselius, professor i psykiatri vid Uppsala universitet och överläkare vid Akademiska Sjukhuset, Lars-Erik Strender, professor emeritus i allmänmedicin vid Karolinska Institutet, Kjell Torén, professor i försäkringsmedicin och överläkare vid Sahlgrenska Akademien samt Eva Vingård, professor emeritus i arbets- och miljömedicin vid Uppsala universitet. Vid årsskiftet 2017/18 avvecklades ISF:s medicinska råd.

Verksamhetsområden

Verksamheten är indelad i fyra verksamhetsområden. Det första är övergripande verksamhet som omfattar insatser och granskningar som omfattar flera förmånsområden eller som inte handlar om ett särskilt förmånsområde. Åtterrapporeringen om detta område sker i två kapitel, dels ett som handlar om övergripande insatser och dels ett som handlar om över-

gripande granskningar⁶. Det andra området omfattar förmåner till barn, familjer och personer med funktionsnedsättning samt tandvårdsförmåner. Det tredje området omfattar ohälsorelaterade förmåner och det fjärde och sista omfattar pensioner och pensionsrelaterade förmåner.

Myndighetens tillsyns- och granskningsverksamhet bedrivs normalt i projektform.

1.4 Omlokalisering av verksamheten till Göteborg

Den 25 januari 2018 beslutade regeringen att ISF:s verksamhet i sin helhet ska omlokaliseras till Göteborg. Några utgångspunkter är att lokaliseringen ska vara avslutad senast 1 augusti 2019 och att verksamheten ska fungera effektivt med bibehållen kvalitet både på kort och på lång sikt.

ISF har påbörjat arbetet med att ta fram en handlingsplan och en tidplan för arbetet. Förhandlingar med de fackliga organisationerna har också inletts och medarbetarna informeras löpande i aktuella frågor. För att successivt kunna bygga upp verksamheten i Göteborg är arbetet att finna lokaler högt prioriterat.

---

⁶ Övergripande *granskningar* omfattar alla de publikationer som har lämnats inom ramen för ett projekt medan övergripande *insatser* handlar om andra typer av slutprestationer som remissvar, expertdeltagande i offentliga utredningar, JIM-uppdraget och föreläsningar. Se vidare om ISF:s slutprestationer i kapitel 2.4 Att jämföra resultat.

2 Resultatredovisning

2.1 Krav på rapportering

ISF ska senast den 1 februari varje år lämna en särskild granskningsplan, som anger vilken huvudsaklig inriktning tillsynen och granskningen ska ha under det kommande året.⁷

Granskningsplanen för år 2017⁸ innehöll sammanlagt 30 tillsyns- och granskningsinsatser som var tänkta att rapporteras eller startas under året. I planen presenterades insatsernas syfte och planerad tidpunkt för avrapportering. Granskningsplanen för år 2018⁹ som lämnades till regeringen den 1 februari innehåller sammanlagt 26 granskningar som ISF avser att rapportera eller starta under året.

ISF ska varje år, i samband med årsredovisningen, lämna en årlig rapport som sammanfattar de viktigaste iakttagelserna från systemtillsynen och effektivitetsgranskningen under det gångna verksamhetsåret.¹⁰

Den årliga rapporten för 2017 innehåller en beskrivning av de rapporter som myndigheten har lämnat under året tillsammans med en utförlig beskrivning av vilka effekter som har kunnat iakttas av verksamheten. En sammanställning av de tre senaste årens publikationer ingår också. Den årliga rapporten lämnas till regeringen i samband med årsredovisningen i februari 2018.¹¹

2.2 Samlat resultat och måluppfyllelse

ISF har publicerat 17 rapporter, 1 skrivelse, 1 vetenskaplig artikel och 41 remissvar under 2017. Myndigheten bedömer att årets resultat är mycket gott mot bakgrund av att ett intensivt utvecklingsarbete har genomförts parallellt med kärnverksamheten (se vidare under kapitel 9.1 om ISF:s framtida inriktning). 17 rapporter och 43 övriga publikationer under ett år är ett normalt produktionsresultat om man ser till ISF:s verksamhet över tid (se vidare under kapitel 2.4 om att jämföra resultat). Den samlade produktionen är alltså jämförbar med tidigare år. Under år 2016 publicerades 16 rapporter, 1 ISF kommenterar och 32 övriga publikationer. Under år 2015 publicerades 17 rapporter, 2 ISF kommenterar och 39 övriga publikationer.

---

⁷ 12 § instruktionen.

⁸ Dnr 2016-0008.

⁹ Dnr 2017-0016.

¹⁰ 13 § instruktionen.

¹¹ ISF Rapport 2017:3, dnr 2017-0030.

Vad gäller myndighetens publikationer upplever ISF att intresset för rapporterna generellt sett är stort och att iakttagelser och rekommendationer i stor utsträckning används som underlag till förbättringar inom socialförsäkringsområdet (se vidare kapitel 3 om effekter).

Av de rapporter som publicerades 2017 handlar nio huvudsakligen om effektivitetsfrågor, två huvudsakligen om rättssäkerhetsfrågor och fem om båda dessa områden (den årliga rapporten ingår inte).

Tiden för rapportering har av olika skäl förskjutits till 2018 för fem projekt, se vidare under respektive område. Resterande granskningar har startats eller avslutats i enlighet med granskningsplanen.

2.3 Ekonomiskt resultat

ISF:s verksamhet finansieras i stort sett genom anslag, medan andra intäkter¹² är marginella. 74 procent av kostnaderna är personalkostnader, 16 procent övriga driftskostnader, 9 procent kostnader för lokaler och 1 procent finansiella kostnader och avskrivningar.

Verksamhetens omfattning har ökat med 8 procent i förhållande till föregående år. Det är en följd av att ISF har rekryterat medarbetare så att verksamheten nu är i balans med de tilldelade medlen. De totala kostnaderna har ökat med 5 036 tkr samtidigt som intäkterna har minskat med 38 tkr jämfört med föregående år (på grund av nettoredovisning ger det en total skillnad på 5 074 tkr i tabell 1).

35 procent av kostnaderna avser övergripande verksamhet¹³ och det utgör därmed det område som ISF lagt mest resurser på under året. 29 procent av kostnaderna avser ohälsorelaterade förmåner och 21 procent avser förmåner till barn, familjer och personer med funktionsnedsättning samt tandvårdsförmåner. Det minsta verksamhetsområdet pensioner och pensionsrelaterade förmåner omfattar 15 procent av myndighetens verksamhet.

Kostnaderna för ohälsorelaterade förmåner har ökat med 23 procent jämfört med föregående år. Det beror på att ett omfattande regeringsuppdrag startat under året. För de andra verksamhetsområdena är förändringarna i kostnader mindre jämfört med föregående år, en variation som är naturlig i den typ av verksamhet som ISF bedriver. Att de flesta områden har ökat jämfört med föregående år är samtidigt en naturlig följd av att verksamhetens omfattning har ökat.

Den genomsnittliga kostnaden per rapport uppgick till 3,9 miljoner kr, vilket är något högre än de båda föregående åren. Det beror på att kostnaderna har ökat jämfört med 2016.

---

¹² Intäkter av avgifter och andra ersättningar samt finansiella intäkter.

¹³ Övergripande verksamhet omfattar insatser och granskningar som omfattar flera förmånsområden eller som inte handlar om ett särskilt förmånsområde (kapitel 4 och 5).

Tabell 1 Kostnader och intäkter per verksamhet

Per verksamhet, tkr	2017	2016	2015
<i>Övergripande verksamhet*</i>			
Intäkter	23 369	20 798	22 027
Kostnader	23 369	20 798	22 027
<i>Förmåner till barn, familjer och personer med funktionsnedsättning samt tandvårdsförmåner</i>			
Intäkter	14 232	13 876	11 083
Kostnader	14 232	13 876	11 083
<i>Ohälsorelaterade förmåner</i>			
Intäkter	19 103	15 591	17 360
Kostnader	19 103	15 591	17 360
<i>Pensioner och pensionsrelaterade förmåner</i>			
Intäkter	9 710	11 075	10 273
Kostnader	9 710	11 075	10 273
Totalt			
Intäkter	66 414	61 340	60 743
Kostnader	66 414	61 340	60 743

Övriga intäkter (intäkter av avgifter och andra ersättningar samt finansiella intäkter) är netto redovisade och har minskat kostnaderna, de uppgår totalt till 40 tkr eller 0,06 procent av de totala intäkterna.

* Området omfattar kostnader och intäkter för övergripande insatser och övergripande granskningar.

Tabell 2 Genomsnittskostnader

Genomsnittskostnad, tkr	2017	2016	2015
Antal rapporter	17	16	17
Genomsnittskostnad per rapport	3 907	3 834	3 573

Genomsnittskostnaden är beräknad som den totala kostnaden för året, se tabell 1, i förhållande till antalet lämnade rapporter respektive publiceringar.

2.4 Att jämföra resultat

Att jämföra resultat i ISF:s verksamhet mellan enskilda verksamhetsår eller mellan enskilda projekt som har olika förutsättningar måste göras med försiktighet. Nedan förs resonemang om vilka skillnader som kan finnas och som man behöver beakta när man jämför och analyserar resultaten. Komplexiteten i antalet möjliga förklaringsfaktorer som också kan sam-

verka med varandra, gör att det inte är möjligt att kommentera utfallet på en detaljerad nivå.

ISF:s produktionsvolym

Bortsett från de första två verksamhetsåren har ISF haft en produktionsvolym som har varierat från 16 till 27 rapporter under ett kalenderår. Omkring 17–20 rapporter är en normal produktionsvolym för ISF under ett verksamhetsår.

ISF har en kontinuerligt pågående verksamhet som inte följer kalenderåret. Projekt startas löpande under året och avslutas också löpande med olika typer av publiceringar som följd. Produktionscykeln har två toppar under året, dels en före sommaren och dels en före jul. Årsskiftet är en fastställd brytpunkt i tid och vilka rapporter ISF hinner publicera i december eller som skjuts till i januari året därpå påverkar vilken volym som anges i årsredovisningen ett enstaka kalenderår.

Produktionsvolymen ett enskilt verksamhetsår påverkas också av var i produktionscykeln majoriteten av projekten befinner sig. Längden på ett projekt kan variera från mindre än ett år till tre år eller mer. Därför påverkar det produktionsvolymen om många projekt befinner sig i startfasen eller slutfasen under ett enskilt år. I en del av de projekt som resulterar i flera rapporter kan det också vara så att en större del av arbetet genomförs initialt och att flera rapporter publiceras på kortare tid i slutet av projektet, vilket då påverkar produktionsvolymen positivt det året.

ISF:s slutprestationer och fördelning av gemensamma kostnader

Inom området övergripande verksamhet utgörs myndighetens slutprestationer av remissvar, deltagande som experter i offentliga utredningar, arbetet med regeringsuppdraget om jämställdhetsintegrering i myndigheter samt föreläsningar och presentationer. Här ingår också de övergripande projekt som har slutredovisats till regeringen under året.

Inom de andra tre områdena är myndighetens slutprestationer de projekt som har slutredovisats till regeringen under året.

I den redovisade kostnaden för en slutprestation ingår alla de publikationer¹⁴ som lämnats inom ramen för ett projekt. Vissa projekt bedrivs över flera verksamhetsår och i den totala kostnaden inkluderas även kostnader från tidigare år som hör till slutprestationen. ISF fördelar samtliga gemensamma kostnader på de projekt och insatser som genomförts under året.

I de fall myndigheten publicerar arbetsrapporter, working paper och skrivelser eller om en vetenskaplig artikel blir publicerad efter det att slutprestationen har redovisats i årsredovisningen, bokförs kostnaderna för nedlagd tid som gemensamma kostnader för det aktuella verksamhetsområdet.

---

¹⁴ Till exempel rapporter, ISF kommenterar, arbetsrapporter, skrivelser, working paper och vetenskapliga artiklar.

Att jämföra kostnader mellan projekt

Varje projekt som ISF genomför är unikt. Projekten varierar såväl i längd som när det gäller vilken typ av kompetens och vilka övriga resurser som krävs för att genomföra dem. Även arbetssätt och metoder skiljer sig åt mellan projekten. Det är faktorer som direkt påverkar den totala kostnaden för det som publicerats inom ramen för ett projekt.

Ett ISF-projekt kan variera i tid, från 7 månader till drygt 3 år.¹⁵ Ett genomsnittligt projekt pågår i 1,5 år. De kortare projekten resulterar vanligen i en rapport medan längre projekt kan generera flera rapporter eller andra typer av publikationer. ISF gör ibland också mer avgränsade insatser som tar kortare tid och är mycket mindre resurskrävande.

ISF:s granskningar kan antingen initieras av regeringen genom ett regeringsuppdrag eller av ISF inom ramen för instruktionen. Ser man till den nedlagda arbetstiden i regeringsuppdrag jämfört med egeninitierade projekt under 2017, så har 55 procent av arbetstiden lagts på regeringsuppdrag och 45 procent av tiden på egeninitierade projekt. Ser man däremot till antalet projekt så är regeringsuppdragen avsevärt färre än de egeninitierade projekten. Fördelningen av pågående projekt var 17 regeringsuppdrag och 27 egeninitierade projekt (39 procent regeringsuppdrag och 61 procent egeninitierade projekt). Orsaken till den stora skillnaden i den procentuella fördelningen av nedlagd arbetstid och den procentuella fördelningen av antal projekt är att regeringsuppdragen många gånger är bredare och omfattar fler frågor än de egeninitierade projekten. När fler typer av frågor ska besvaras i ett projekt, blir också bemanningen bredare med flera olika kompetenser vilket ökar den arbetstid som läggs ner.

Vilken kombination av kompetens som behövs inom ett projekt beror på frågornas karaktär och komplexitet. Ett projekt som behandlar flera olika frågor kräver naturligen en bredare kombination av kompetenser än ett projekt i den andra ytterligheten med en starkt avgränsad frågeställning som kräver djup kompetens inom ett specifikt område.

Det angreppssätt och de metoder som ISF använder för att lösa uppgiften i ett projekt påverkar också tidsåtgången i både kalendertid och arbetstid. Projekt som innehåller bearbetning av registerdata tar ofta lång tid. Det beror till stor del på att dataleveranser nästan alltid tar lång tid. Även projekt som innehåller omfattande bearbetning av uppgifter från ärendakter kan ta betydande tid i anspråk. Också leverans av akter kan ta lång tid och på så sätt vara en avgörande faktor för tidsåtgången i ett projekt.

Varken den genomsnittskostnad per rapport eller publikation som anges ovan (i avsnitt 2.3) eller genomsnittskostnaden för ett visst verksamhetsområde ger därmed något svar på frågan om verksamheten vid ISF har blivit mer eller mindre effektiv. Detta är viktigt att ha i åtanke vid jämförelser mellan enskilda rapporter och när man jämför genomsnittskostnaden mellan olika år eller områden.

---

¹⁵ Baserat på kalendertid för de projekt som avslutades under föregående år 2017.

Baserat på verksamheten de senaste tre åren kan ISF konstatera att kostnaden per rapport vanligen varierar mellan 2 och 4 miljoner kronor. Spridningen både neråt, med mindre kostsamma rapporter, och uppåt, med mer kostsamma rapporter, är relativt jämn. Det betyder att spridningen mellan enskilda rapporter är ganska stor.¹⁶

---

¹⁶ 46 procent av rapporterna ligger i intervallet 2–4 miljoner kr, 27 procent av rapporterna kostar mindre än 2 miljoner kr och 27 procent kostar mer än 4 miljoner kr. Om flera rapporter ingår i ett projekt har kostnaden delats mellan antalet rapporter.

3 Effekter av ISF:s verksamhet

ISF redogör i detta kapitel för hur myndighetens arbete under 2017 har bidragit till effektivitet och rättssäkerhet inom socialförsäkringsområdet.

Det finns inte någon given metod för att fastställa effekterna av en myndighets verksamhet. Man skulle kunna säga att effekterna är skillnaden mellan den faktiska utvecklingen och hur utvecklingen skulle ha sett ut om myndigheten inte hade funnits. Men eftersom det inte går att göra en sådan jämförelse är det svårt att mäta effekterna av verksamheten.

Man kan inte heller alltid räkna med att den typ av övervakande och förebyggande verksamhet som ISF bedriver leder till direkta förändringar för medborgarna eller samhället i övrigt. Resultat av verksamheten finns i stället ofta inom den kedja av åtgärder och beslut som krävs för att ett politiskt initiativ så småningom ska leda till en faktisk förändring för enskilda eller för samhället i stort. Det är ofta svårt att bedöma exakt vilken påverkan ISF har haft i en sådan händelsekedja, särskilt som det ibland kan ta flera år innan ett politiskt initiativ faktiskt leder till effekter i samhället. En extra svårighet när det gäller att redovisa vilka effekter tillsyns- och granskningsmyndigheter har, är att själva myndighetens existens påverkar beteendet hos dem som är föremål för tillsynen och granskningen.

Ett av de viktigaste kriterierna på att ISF:s arbete är relevant och väl genomfört är att arbetet faktiskt leder till förändring genom att myndighetens iakttagelser och rekommendationer i rapporter och andra publikationer omsätts i praktisk handling.

I det följande ges en kortfattad beskrivning av de effekter av ISF:s verksamhet som har kunnat iaktas under 2017. En mer utförlig beskrivning av effekterna finns i den årliga rapport som myndigheten lämnar till regeringen tillsammans med årsredovisningen.¹⁷

3.1 Effekter på riksdagens och regeringens styrning

ISF:s rapporter används ofta som underlag för olika typer av riksdags- och regeringsbeslut. De kan vara underlag i olika skeden av lagstiftningsarbeten eller arbeten med andra författningsändringar, till exempel för att ta fram kommittédirektiv eller som underlag för offentliga utredningar eller propositioner. Det förekommer också att regeringen använder ISF:s

---

¹⁷ Årlig rapport för 2017, ISF Rapport 2018:3.

rapporter som underlag när den beslutar om att lämna olika uppdrag till andra myndigheter.

Slutsatserna i ISF:s rapporter ligger också många gånger till grund för regeringens resultatbedömningar, och rapporterna används som underlag i arbetet med budgetpropositionen. I budgetpropositionen för 2018 refereras till 8 rapporter och 2 remissyttranden från ISF. Utöver detta har myndigheten under 2017 omnämnts i 4 propositioner eller regeringskrivelser, 7 betänkanden från offentliga utredningar, en departementspromemoria och i ett kommittédirektiv.

Även i riksdagen förekommer referenser till ISF i bland annat motioner och utskottsyttanden. ISF har nämnts vid ett 20-tal tillfällen i riksdagsdebatter, interpellationer, motioner och skriftliga frågor under 2017. ISF har också presenterat rapporter för socialförsäkringsutskottet.

Under senare år har den kunskap som finns hos ISF i allt högre utsträckning använts i utredningsarbete som rör socialförsäkringsfrågor. Under 2017 anlätades fem av ISF:s medarbetare som sekreterare i fyra statliga utredningar.¹⁸ Andra medarbetare har också varit experter eller ingått i referensgruppen till utredningar.¹⁹

Underlag i utrednings- och författningsarbete

ISF:s rapporter har använts som underlag och referensmaterial både för ett antal utredningar och i annat författningsarbete under året.

Den 1 juli 2017 trädde flera ändringar i lagen om statligt tandvårdsstöd i kraft.²⁰ Ändringarna syftade bland annat till att öka möjligheterna till kontroll och uppföljning inom tandvårdsstödet.²¹ Behovet av goda förutsättningar för kontroll och uppföljning var något som ISF lyfte fram i två rapporter från 2011 och 2013, där ISF redovisade två granskningar av Försäkringskassans arbete med kontroller av tandvårdsstödet.²² Båda dessa rapporter har utgjort ett underlag för regeringens arbete med lagändringarna. I rapporterna framhöll ISF att vårdgivarnas drivkrafter att göra rätt är små och att Försäkringskassan inte använder de möjligheter till sanktioner som finns. Genom lagändringen ges Försäkringskassan bättre förutsättningar för att använda förhandsprövningar genom att myndigheten kan begränsa dem till att avse en viss behandlande tandläkare eller tandhygienist, en viss mottagning eller en viss åtgärd.

I december 2017 överlämnade Utredningen om en modern föräldraförsäkring sitt slutbetänkande, *Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för*

¹⁸ Utredningen om trygghetssystemen och internationell rörlighet (S 2014:17), Utredningen om en mer jämställd och rättssäker försäkring vid arbetsskada (S 2016:01), LSS-utredningen (S 2016:03) och Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (Fi 2016:07).

¹⁹ Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (Fi 2016:07), Socialdataskyddsutredningen (S 2016:05), Utredningen om vissa processuella frågor på socialförsäkringsområdet (S 2016:09) och Utredningen om regeringens analys- och utvärderingsresurser (Fi 2017:06).

²⁰ SFS 2017:431.

²¹ Prop. 2016/17:143.

²² *Kontrollen av tandvårdsstödet*, ISF Rapport 2011:18 och *Försäkringskassans efterhandskontroller av tandvårdsstödet*, ISF Rapport 2013:5.

barn – en ny modell för föräldraförsäkringen,²³ till regeringen. ISF har skrivit ett antal rapporter om hur föräldraförsäkringen fungerar och flera av dem har haft ett tydligt jämställdhetsfokus.²⁴ ISF har också skrivit två rapporter som beskriver hur reglerna om graviditetspenning tillämpas i praktiken.²⁵ Alla dessa rapporter har legat till grund för utredningens arbete, liksom en rapport som handlar om sjukpenninggrundande inkomst²⁶ och en som handlar om kvinnors och mäns pensioner²⁷. Betänkandet refererar totalt till nio ISF-rapporter.

Underlag för regeringens myndighetsstyrning

ISF:s rapporter har på olika sätt legat till grund för regeringens styrning av myndigheterna.

I två rapporter²⁸ om tandvårdsstödet har ISF riktat kritik mot Försäkringskassans arbete med efterkontroller. ISF har konstaterat att Försäkringskassan inte söker efter misstänkta mönster i de registeruppgifter som rapporteras in, att efterhandskontrollerna uppvisar brister både i urval och i uppföljning samt att Försäkringskassan är dåliga på att fånga upp impulser och systematisera arbetet med de få fel som upptäcks. I den uppföljande rapporten konstaterade ISF att vissa förbättringar hade skett men att det fortfarande fanns vissa förbättringsområden som behövde åtgärdas för att man skulle kunna skapa förutsättningar för mer träffsäkra och ändamåls-enliga efterhandskontroller. 2013 fick Försäkringskassan i uppdrag av regeringen att göra en bred kontroll av ärenden där det betalats ut ersättning från det statliga tandvårdsstödet. Kontrollen skulle göras så att det gick att dra statistiskt säkerställda slutsatser av omfattningen av felaktiga utbetalningar inom det statliga tandvårdsstödet. Försäkringskassan har därefter strävat efter att öka träffsäkerheten i sina kontroller. I 2017 års proposition om tandvårdsstödet gjorde regeringen bedömningen att Försäkringskassan bör få i uppdrag att analysera och redovisa utfallet av de efterhandskontroller myndigheten gör i syfte att ge underlag till förbättringsarbetet och att informera regeringen om arbetet.

I rapporten *Aktivitetsersättning till trettio års ålder*²⁹ bedömde ISF att Försäkringskassan inte gör tillräckligt mycket för att aktivera personer med aktivitetsersättning och att aktiviteterna inte heller bidrar i tillräcklig

---

²³ SOU 2017:101.

²⁴ *Ett jämställt uttag? Reformen inom föräldraförsäkringen*, ISF Rapport 2012:4, *Effekter på jämställdhet av reformer i föräldrapenningen*, ISF Rapport 2013:17, *Föräldrapenning och föräldraledighet – mått på olika aspekter av föräldraledighet*, ISF Rapport 2013:13, *Höjd grundnivå i föräldrapenningen – har uttaget av föräldrapenning påverkats?*, ISF Rapport 2016:1, och *Föräldrapenning uttag före och efter en separation – en analys av hur separerade föräldrar använde föräldrapenning i jämförelse med de som inte separerade*, ISF Rapport 2017:11.

²⁵ *Graviditetspenning och sjukskrivning vid graviditet – tillämpningen av lagstiftningen*, ISF Rapport 2011:16, och *Tillämpningen av lagstiftningen om graviditetspenning – en uppföljning*, ISF Rapport 2014:25.

²⁶ *Sjukpenninggrundande inkomst (SGI) – Försäkringskassans handläggning och beslut om SGI noll*, ISF Rapport 2016:10.

²⁷ *Kvinnors och mäns pensioner – en analys av skillnader och spridning i pensionsinkomster i dag och i framtiden*, ISF Rapport 2017:8.

²⁸ *Kontrollen av tandvårdsstödet*, ISF Rapport 2011:18 och *Försäkringskassans efterhandskontroller av tandvårdsstödet*, ISF Rapport 2013:5.

²⁹ ISF Rapport 2017:5.

utsträckning till en närmare kontakt med arbetsmarknaden. ISF rekommenderade regeringen att ta initiativ som leder till ett ökat utbud av ändamålsenliga aktiviteter. I budgetpropositionen för 2018 framförde regeringen att den kommer att analysera förutsättningarna för att fler unga med aktivitetsersättning ska kunna få hjälp och stöd till arbete eller studier.³⁰ I regleringsbrevet för 2018 har regeringen också gett Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen i uppdrag att utreda behovet av och genomföra insatser som medför att den som har aktivitetsersättning utvecklar eller återfår arbetsförmågan. Myndigheterna ska gemensamt se till att behovet av insatser kan identifieras och mötas så tidigt som möjligt för att underlätta omställningen till arbete. Myndigheterna har också fått i uppdrag att arbeta för att samordningsförbunden ska prioritera att finansiera insatser för unga med aktivitetsersättning.

ISF har i flera rapporter konstaterat att det finns brister i sjukskrivningsprocessen. I rapporten *Bedömningar vid 90 och 180 dagar i rehabiliteringskedjan*³¹ framförde ISF att det finns kvalitetsbrister i Försäkringskassans bedömningar efter 180 dagar. I ungefär en tredjedel av samtliga ärenden håller bedömningarna inte en tillräckligt god kvalitet. Kvalitetsbristerna beror till stor del på att det saknas ett grundläggande utredningsarbete. Framförallt saknas uppgifter om vilken arbetsförmåga den försäkrade har i ett normalt förekommande arbete, och ibland saknas även uppgifter om de särskilda skäl som finns i ärenden där bedömningen mot ett normalt förekommande arbete skjutits upp. I regeringens *Åtgärdsprogram 3.0 – Regeringens initiativ för en trygg sjukförsäkring med människan i centrum* rör en punkt Försäkringskassans utredning om "normal förekommande arbete" och "särskilda skäl" i sjukpenningärenden. Regeringen har konstaterat att reglerna ställer höga krav på tillämpningen och att det också ofta är svårt för både den försäkrade, den sjukskrivande läkaren och omgivningen att förstå vad besluten om sjukpenning innebär. För att öka förutsättningarna för den enskilde att förstå Försäkringskassans sjukpenningbeslut har regeringen i regleringsbrevet för 2018 förtydligat att myndigheterna ska verka för att individen ska förstå besluten.

I rapporten om bedömningarna vid 90 och 180 dagar i rehabiliteringskedjan konstaterade ISF också att det fanns brister när det gäller hur Försäkringskassan tar sitt samordningsansvar i sjukskrivningsprocessen, det vill säga att i samråd med den försäkrade föra processen framåt med stöd av andra aktörer såsom arbetsgivaren, hälso- och sjukvården och Arbetsförmedlingen. Även i rapporten *Sjukpenninggrundande inkomst (SGI)*³² konstaterade ISF att det finns brister i samordningen mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Regeringens åtgärdsprogram innehåller också två punkter som tar sikte på samverkan. Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har i sina regleringsbrev fått i uppdrag att gemensamt se till att övergången mellan myndigheterna fungerar. De ska bland annat se till att de försäkrades behov av insatser kan identifieras och mötas så tidigt som möjligt. Försäkringskassan och Socialstyrelsen har i sina regleringsbrev fått i uppdrag att verka för att samarbetet och dialogen mellan Försäkringskassan och hälso- och sjukvården förbättras när det gäller sjukskrivnings-

³⁰ Prop. 2017/18:1, UO 10, s. 39.

³¹ ISF Rapport 2017:9.

³² ISF Rapport 2016:10.

processen och läkarintygen. Det ingår i uppdraget att skapa samsyn om Försäkringskassans behov av underlag respektive landstingens faktiska förutsättningar att leverera sådana underlag och att bistå i sjukskrivningsprocessen.

3.2 Effekter på myndigheternas styrning och handläggning

ISF:s rapporter innehåller ofta rekommendationer som riktar sig till de granskade myndigheterna och som syftar till att verksamheten ska kunna utvecklas. Sedan 2015 har Försäkringskassan infört en ordning där myndigheten parallellt med att de beslutar om ett svar³³, även beslutar om en åtgärdsplan som innehåller myndighetens planerade åtgärder med anledning av rapporten och när åtgärderna ska vara genomförda. Det leder till att det blir tydligare vad ISF bidrar med inom Försäkringskassans område.

Under 2017 har ISF:s rapporter bidragit till att de granskade myndigheterna har vidtagit åtgärder som har handlat om it-kostnader, aktivitetsförmågeutredningar, användning av tolk, bostadsbidrag, informationsgivning, intern styrning, registerkvalitet, effektivitet, aktivitetsersättning och sjukskrivningsprocessen.

Efter en rapport från 2016 om produktivitet och kvaliteten i socialförsäkringens administration³⁴ har Försäkringskassan inlett ett utvecklingsarbete för att i ökad utstäckning titta på vilka förmåner som drar nytta av respektive it-system och fördela ut it-kostnaderna i relation till detta. Försäkringskassan och ISF har haft kontakter om principer för utvecklingsarbetet och inför årsredovisningen för 2017 har Försäkringskassan ändrat principerna för hur kostnader för it-systemen ska fördelas.

ISF har i två rapporter om aktivitetsförmågeutredningar (AFU)³⁵ konstaterat brister i Försäkringskassans bedömningar och kvalitetssäkring. Det innebär en betydande risk för att arbetsförmåga inte bedöms på ett enhetligt sätt och att prövningen av försäkrades rätt till ersättning inte blir likformig. Enligt Försäkringskassan planeras flera studier som syftar till att kvalitetssäkra de bedömningar som görs i AFU. En studie planeras för att testa så kallad prognostisk validitet, det vill säga om AFU kan särskilja försäkrade med nedsatt arbetsförmåga från försäkrade som kan klara av att återgå i arbete. En studie planeras i samarbete med Linköpings universitet för att testa interbedömarreliabilitet. Interbedömarreliabilitet är ett test av AFU:s tillförlitlighet, det vill säga om resultaten av en AFU blir desamma när bedömningen görs av olika bedömare.

---

³³ Försäkringskassan är ålagd att redovisa hur man ser på ISF:s slutsatser och rekommendationer avseende myndigheten senast 6 veckor efter rapportens publicering.

³⁴ *Produktivitet och kvalitet i socialförsäkringens administration 2005–2014*, ISF Rapport 2016:3.

³⁵ *Aktivitetsförmågeutredningar (AFU)*, ISF Rapport 2015:8 och *Aktivitetsförmågeutredningar (AFU) behöver kvalitetssäkras – ett genusperspektiv*, ISF Rapport 2016:4.

I en rapport om nekad sjukpenning för inrikes och utrikes födda³⁶ konstaterade ISF att Försäkringskassan inte alltid erbjuder en auktoriserad tolk när det finns ett tydligt behov av det och att det ökar risken att relevant information inte når fram till handläggaren. Under 2017 har myndigheten förtydligat i två vägledning³⁷ när tolk ska användas och vad handläggarna ska tänka på. Försäkringskassan har också tagit upp hur man bör använda tolk på olika utbildningar och kommunicerat både skriftligt och muntligt till handläggare om detta. Försäkringskassan erbjuder samtal på ett flertal språk och från den 1 februari 2018 kan kundgruppen som talar polska och arabiska via direktnummer komma i kontakt med en handläggare på sitt eget språk i stället för att behöva boka samtal, något som också kan minska behovet av tolk.

I rapporten *Kontroller i handläggningen av bostadsbidrag*³⁸ bedömde ISF att Försäkringskassan behöver förbättra sin kontroll av de sökandes inkomster. Utredningen och bedömningen av om uppgifterna om inkomster som de sökande lämnar är rimliga framstod som det största problemet. Det fanns olika syn bland handläggarna på vad som kan och bör göras för att bedöma om en inkomstuppgift är rimlig, och handläggarna tycker att den bestämmelse som ger Försäkringskassan möjlighet att avslå en ansökan om bostadsbidrag är svår att tillämpa. Det varierar också i vilken utsträckning handläggarna hämtar in information som de sökande har lämnat inom andra förmåner och ISF bedömde att impulser mellan förmåner behöver lämnas i större utsträckning. Försäkringskassan har under 2017 utvecklat vägledningen för bostadsbidrag när det gäller rimlighetsbedömningarna och förtydligat när en ansökan kan avslås på grund av att inkomstuppgifterna är oklara. De har också gjort ändringar i sina it-system så att handläggarna får impulser från systemet om uppgifter inom andra förmåner som kan vara till nytta i handläggningen av bostadsbidrag.

I en rapport om informationsgivning om socialförsäkringsfrågor vid studier, arbete eller flytt utomlands³⁹ rekommenderade ISF Försäkringskassan att komplettera sin webbplats; dels med grundläggande information om hur tillgången till svensk socialförsäkring påverkas vid studier, arbete eller flytt utomlands och vid återkomst till Sverige, och dels med information om principer för unionsrättsliga samordningsregler vid personrörlighet inom EU. Försäkringskassan ska också säkerställa att komplettering av relevant information genomförs för alla livssituationer. Försäkringskassan håller i svaret med om samtliga rekommendationer. Försäkringskassan kommer även att upprätta ett stödjande dokument i syfte att förtydliga respektive avdelningars ansvar för informationen på myndighetens webbsidor. Under hösten 2017 har Försäkringskassan utökat informationen på webbplatsen om socialförsäkringsfrågor med anknytning till EU för människor som rör sig över Sveriges gränser.⁴⁰

---

³⁶ *Nekad sjukpenning för inrikes och utrikes födda*, ISF Rapport 2016:5.

³⁷ Vägledningen för sjukpenning, rehabilitering och rehabiliteringsersättning samt Vägledningen Förvaltningsrätt i praktiken

³⁸ ISF Rapport 2016:7.

³⁹ *Socialförsäkringen vid studier, arbete eller flytt utomlands – granskning av informationsgivning om socialförsäkringsfrågor*, ISF Rapport 2017:3.

⁴⁰ E-post från Försäkringskassan den 25 januari 2018.

I samma rapport framhöll ISF att ansatsen i det utvecklingsarbete som Pensionsmyndigheten planerade är god och att de föreslagna åtgärderna skulle främja informationsgivningen på området. ISF rekommenderade Pensionsmyndigheten att utöka informationen om hur studier, arbete och flytt utomlands påverkar rätten till de förmåner myndigheten administrerar, särskilt information som handlar om intjänande av pension. I sitt svar delar Pensionsmyndigheten ISF:s bedömning av behovet av fortsatt utveckling. Att myndigheterna är överens om behov och problembild stärker dem i bedömningen av att de gör rätt saker i sitt utvecklingsarbete. Sedan hösten 2017 har myndigheten fortsatt informationsgivningsarbetet med fokus på kundernas behov. Som en del i detta driver de en förstudie tillsammans med Försäkringskassan, Centrala studiestödsnämnden och Kronofogdemyndigheten ("Sverige Tur och Retur").⁴¹

Enligt uppgift från Försäkringskassan har arbetsrapporten om Försäkringskassans förändringsarbete under åren 2005–2016⁴² använts flitigt även under 2017 och myndigheten har refererat till den i ett antal centralt utformade dokument. De har också vid några tillfällen lämnat den till forskare som studerar Försäkringskassans styrning.

I rapporten *Att främja ett professionellt handläggarskap*⁴³ pekade ISF på att Försäkringskassans förändrade styrning, från en styrning baserad på systemsyn till en traditionell mål- och resultatstyrning, är förknippad med vissa risker. Bland annat kan en alltför stark mål- och resultatstyrning leda till oönskade beteenden. ISF påpekade vikten av att behålla de positiva effekterna av det utvecklingsarbete som myndigheten bedrivit under perioden 2012–2016. I svaret underströk Försäkringskassan att de under en följd av år haft ganska kraftiga svängningar i de grundläggande styrsignalerna, vilket enligt dem beskrivs väl i ISF:s rapport från 2016. Försäkringskassan beslutade 2016 om en ny strategisk inriktning för åren 2017–2021, som ligger till grund för det förändringsarbete som nu bedrivs. Försäkringskassan framhöll också att det är nödvändigt att styrningen är väl balanserad så att de risker som ISF har lyft fram med att åter betona mål- och resultatstyrning kan undvikas.

I rapporten *Informationskvalitet i socialförsäkringsregistren*⁴⁴ har ISF granskat kvaliteten i Försäkringskassans register när det gäller information om enskildas personuppgifter och försäkringstillhörighet. ISF menar att Försäkringskassans hantering av åtgärdsimpulser för generell personinformation behöver bli tydligare, både när det gäller hur sådana impulser ska hanteras och vem som ska hantera dem. ISF menar vidare att det även finns behov av kompetensutveckling och att åtgärda brister i it-stöden. Försäkringskassan instämmer i ISF:s analys och uppger att de ska göra en analys av och ta ställning till hur åtgärdsimpulserna inom generell personinformation ska hanteras under hösten 2017.

När det gäller uppgifter om försäkringstillhörighet visade granskningen att Försäkringskassan inte alltid utreder om en person som har invandrat till

⁴¹ E-post från Pensionsmyndigheten den 17 januari 2018.

⁴² *Försäkringskassan i förändring – en studie av myndighetens styrande dokument 2005–2016*, ISF Arbetsrapport 2016:2.

⁴³ ISF Rapport 2017:4.

⁴⁴ ISF Rapport 2017:7.

Sverige ska omfattas av den svenska socialförsäkringen om det inte är aktuellt att Försäkringskassan ska pröva om personen har rätt till en förmån. Både i betänkandet *Svensk social trygghet i en globaliserad värld*⁴⁵ och internt hos Försäkringskassan har det föreslagits att personer ska kunna få sin försäkringstillhörighet prövad på begäran. Försäkringskassans hantering kan skapa en osäkerhet om vilket socialförsäkringsskydd de personer som har kommit till Sverige egentligen har rätt till. Det kan också medföra en risk för felaktiga utbetalningar att inte bevaka försäkringstillhörighet för personer som inte är folkbokförda. ISF bedömde också att det borde undersökas hur hanteringen påverkar framtida pensionsrättigheter. Efter att rapporten publicerades har Försäkringskassan ändrat sin vägledning så att det framgår att de numera ska pröva och registrera försäkringstillhörighet även för personer som inte har ansökt om någon förmån.⁴⁶

ISF framhöll i samma rapport att samarbetet mellan Försäkringskassan och Skatteverket behöver utvecklas när det gäller överföring av personinformation. Båda myndigheterna är beroende av folkbokföringens uppgifter och utgår från dem i handläggningen. Det är därför av stor vikt att uppgifterna håller god kvalitet. ISF påpekade att Försäkringskassan inte har anslutit sig till den elektroniska tjänst som Skatteverket har för att andra myndigheter ska kunna rapportera in avvikelser i folkbokföringsuppgifter. Försäkringskassan har initierat åtgärder för ett bättre samarbete med Skatteverket, där bland annat behovet av att de ansluter sig till den elektroniska tjänsten har kravställts. Försäkringskassan har inte anslutit sig till tjänsten än, men möten har genomförts med både Skatteverket och Pensionsmyndigheten om en anslutning. Folkbokföringsområdet är också i fokus i 2018 års regleringsbrev till Skatteverket. Regeringen har gett Skatteverket i uppdrag att utveckla en metod för systematisk uppföljning av kvaliteten i folkbokföringen, att redovisa hur kvaliteten i folkbokföringen förbättras och att motverka registreringen av falska identiteter.

I rapporten noterade ISF slutligen att Skatteverket anser att det funnits brister i fastställandet av identiteter när Försäkringskassan rekviderar samordningsnummer från verket. Samordningsnummer används i stället för personnummer för personer som inte är eller har varit folkbokförda i Sverige. Sådana brister kan öka risken för felaktiga eller dubbla identiteter i handläggningssystemen, med risk för förväxlingar som följd. Försäkringskassan har träffat Skatteverket för att diskutera tilldelningen av samordningsnummer och den blankett som Försäkringskassan använder för att rekvidera samordningsnummer ska ses över.

ISF har i rapporten om *Effektiviteten i Försäkringskassans ärendehandläggning*⁴⁷ rekommenderat Försäkringskassan att använda sig av DEA-metoden som ett första steg i ett eventuellt effektiviseringsarbete. Försäkringskassan instämde i sitt svar med ISF:s bedömning att DEA-metoden kan vara lämplig för att systematiskt genomföra benchmarking av enheter inom myndigheten som arbetar med samma sak. Enligt Försäkringskassan är

---

⁴⁵ SOU 2017:5.

⁴⁶ Försäkringskassan, *Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal*. Vägledning 2017:1, version 1, beslutad 2017-09-01, s. 88.

⁴⁷ ISF Rapport 2017:10.

studien ett värdefullt bidrag i myndighetens pågående arbete med att åstadkomma en så effektiv resursanvändning som möjligt. Enligt Försäkringskassan kan DEA-metoden både utgöra underlag för diskussioner om relativa skillnader mellan olika handläggande enheter och dess olika orsaker, och rapporten kan dessutom bidra till insikter i hur DEA kan användas för systematisk benchmarking inom socialförsäkringsadministrationen.

I rapporten *Aktivitetsersättning till trettio års ålder*⁴⁸ rekommenderade ISF Försäkringskassan att genom en individuell bedömning, i inledningen av ett ärende om aktivitetsersättning, planera vad som är målet med tiden med aktivitetsersättning och vilka delmål som är lämpliga. Enligt ISF bör Försäkringskassan också planera för hur en första motiverande insats bör utformas och hur resultatet av respektive aktivitet ska följas upp. Försäkringskassan instämde i ISF:s bedömning och rekommendationer och menar att nuvarande metoder och arbetssätt behöver utvecklas, även om de redan i dag stödjer ett samordnande arbetssätt. Försäkringskassan kommer att se över hur det säkerställs att den enskilde har god kännedom om de möjligheter som ges under tiden med ersättning redan innan beslutet om ersättning fattas, som en grund för den fortsatta planeringen. De kommer också att se över hur de på ett mer ändamålsenligt sätt kan följa resultatet av olika insatser.

I svaret på rapporten *Bedömningar vid 90 och 180 dagar i rehabiliteringskedjan*⁴⁹ framkommer att Försäkringskassan delar ISF:s uppfattning på flera områden. Myndigheten instämmer i att det finns problem när det gäller utredningsarbetet inför bedömningarna vid de olika tidsgränserna i rehabiliteringskedjan och när det gäller utredningar för att klargöra individens behov av rehabilitering. Försäkringskassan delar uppfattningen att kvaliteten på bedömningar och utredningar skulle kunna förbättras genom att värdera den befintliga informationen i ärendena, liksom att precisionen i utredningarna skulle kunna förbättras genom att rätt information hämtas in från rätt person. Försäkringskassan instämmer i att de kan bli bättre på att fånga upp och hantera impulser från övriga aktörer i sjukskrivningsprocessen. Ibland finns det också brister i dokumentationen i ärendena. Försäkringskassan anger att de själva har uppmärksammat dessa utvecklingsområden och myndigheten räknar upp ett antal åtgärder som pågår för att komma till rätta med de brister som har identifierats. Försäkringskassan uppger också att de kommer att se över de metoder som finns i dag för utredning av arbetsförmågans nedsättning och behovet av rehabilitering. På kort sikt kommer myndigheten att ta fram typfall utifrån de förbättringsområden som framgår i rapporten för att använda i likabehandlingsseminarier för chefer, handläggare och personer som stödjer verksamheten.

I rapporten *Mötet mellan medborgaren och staten*⁵⁰ beskriver handläggare som handlägger ärenden som rör sjukskrivna personer med psykiatriska diagnoser de utmaningar som sjukskrivningsprocessen ger upphov till genom att handläggaren hela tiden måste balansera mellan olika intressen och målsättningar. I svaret framhåller Försäkringskassan att rapporten

---

⁴⁸ ISF Rapport 2017:5.

⁴⁹ ISF Rapport 2017:9.

⁵⁰ ISF Rapport 2017:13.

bidrar till att skapa förståelse för handläggarnas arbetssituation och att den är ett värdefullt bidrag i myndighetens fortsatta arbete med att skapa förutsättningar för handläggarna att utföra sitt uppdrag.

3.3 Effekter på rättsutvecklingen

I rapporter och andra publikationer som har rättssäkerhetsfokus förekommer det att ISF identifierar områden där det finns olösta rättsfrågor. Dessa rapporter och publikationer kan användas som underlag av domstolar, myndigheter och enskilda.

Flera rapporter har utgjort utgångspunkt för det allmänna ombudet att hitta och överklaga ärenden med rättsfrågor som ombudet har bedömt vara viktiga att driva i domstol.⁵¹ Rapporten om bostadsbidrag⁵² har lett till att det allmänna ombudet har överklagat ett ärende till Högsta förvaltingsdomstolen. Det handlar om hur ansökningar om bostadsbidrag ska hanteras när bara en av de sökande makarna har uppehållstillstånd. Det allmänna ombudet har även drivit ett par ärenden om sjukpenning som gäller hur bedömningen av arbetsförmågan hos behovsanställda ska göras med anledning av arbetsrapporten *Tidsbegränsade anställningar och sjukförsäkringen*⁵³. Ombudet har drivit ett antal processer som gäller frågan om egenvård kan utgöra ett grundläggande behov vid prövningen av rätten till assistansersättning. Rapporten *Sjukvårdande insatser och personlig assistans*⁵⁴ har varit en inspirationskälla och haft betydelse för arbetet i dessa mål. Rapporten *Återkravshandläggning på Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten*⁵⁵ ledde till ett överklagande 2016 och enligt det allmänna ombudet har rapporten haft betydelse för verksamheten under 2017 genom att den har lett till att ombudet fått upp ögonen för flera olika återkravsfrågor. Några mål har initierats om skydd för sjukpenninggrundande inkomst, efter inspiration från rapporten *Sjukpenninggrundande inkomst (SGI)*⁵⁶. Slutligen har flera mål drivits som gäller rätten till tillfällig föräldrapenning under lägervistelse i regi av en ideell förening med anledning av information som ombudet fått från ISF.

3.4 Spridning av ISF:s rapporter i övrigt

Det förekommer att ISF:s rapporter används som underlag i andra myndigheters utredande eller granskande arbete. Riksrevisionen har refererat till 4 rapporter i sammanlagt två granskningsrapporter. Statskontoret och Socialstyrelsen har i en rapport vardera refererat till två olika rapporter som ISF har publicerat.

En del av effekterna av ISF:s arbete uppkommer indirekt genom spridning av resultaten via massmedia och den efterföljande diskussionen i olika sammanhang. Massmedierapporteringen kring ISF:s publikationer följs via

⁵¹ Beskrivningen i detta avsnitt baseras på information från det allmänna ombudet i e-postmeddelande av den 20 januari 2017.

⁵² ISF Rapport 2016:7.

⁵³ ISF Arbetsrapport 2016:1.

⁵⁴ ISF Rapport 2016:16.

⁵⁵ ISF Rapport 2014:3.

⁵⁶ ISF Rapport 2016:10.

ett medieanalysföretag. Här registreras omnämningen i dagspress, etermedier i den mån det resulterar i notiser på etermedieföretagens webbsidor, tidskrifter, pressmeddelanden med mera. Totalt registrerades 222 omnämningen under 2017, vilket kan jämföras med 943 registreringar under 2016 och 845 registreringar under 2015.

Flöden i sociala medier har följts med hjälp av verktyget för omvärldsbevakning. Totalt har ISF:s rapporter resulterat i 127 delningar eller kommentarer på Facebook, Twitter, Google Plus, Flashback och You Tube. Det kan jämföras med 97 delningar eller kommentarer under 2016 och 95 delningar och kommentarer under 2015.

4 Övergripande insatser

4.1 Remissvar

ISF har besvarat 41 remisser under året.

Under året har många yttranden behandlat övergripande ämnen som en god och jämlik hälsa⁵⁷, en stärkt handläggning⁵⁸ och ett modernare utsökningsförfarande⁵⁹. Andra remisser har handlat om välfärdsutredningens betänkanden⁶⁰ och kvalificerad välfärdsbrottslighet⁶¹. Några remissyttranden har handlat om internationella frågor som samordning av sociala trygghetssystem inom EU⁶², Amerikansk inresekontroll⁶³ och svensk social trygghet i en globaliserad värld⁶⁴. ISF har också yttrat sig över flera remisser som handlat om personlig integritet och dataskydd⁶⁵.

Inom barn och familjeområdet har myndigheten yttrat sig över remisser som har handlat om åldersdifferentierat underhållsstöd⁶⁶.

Inom funktionsnedsättningsområdet har remisserna handlat om ändringar i socialförsäkringsbalken⁶⁷ och hjälpmedelsförsörjning⁶⁸.

---

⁵⁷ SOU 2017:4, *För en god och jämlik hälsa – en utveckling av det folkhälsopolitiska ramverket* och SOU 2017:47 *Nästa steg på vågen mot en mer jämlik hälsa – förslag för ett långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa*.

⁵⁸ SOU 2017:25, *Samlad kunskap – stärkt handläggning*.

⁵⁹ SOU 2016:81, *Ett modernare utsökningsförfarande*.

⁶⁰ SOU 2016:78, *Välfärdsutredningens betänkande Ordning och reda i välfärden* och SOU 2017:38 *Välfärdsutredningens slutbetänkande Kvalitet i välfärden*.

⁶¹ SOU 2017:37, *Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra*.

⁶² KOM(2016) 815 förslag om ändring i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen samt förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser som förordning (EG), S2016/07755/SF.

⁶³ SOU 2017:58, *Amerikansk inresekontroll vid utresa från Sverige – så kan avtalen genomföras*.

⁶⁴ SOU 2017:5, *Svensk social trygghet i en globaliserad värld*.

⁶⁵ SOU 2017:39, *Ny dataskyddslag*, SOU 2017:50 *Personsuppgiftsbehandling för forskningsändamål och kompletterande promemoria till betänkandet*, SOU 2017:52 *Så stärker vi den personliga integriteten*, Ds 2017:40 *Ändringar i vissa författningar inom Finansdepartementets ansvarsområde med anledning av EU:s dataskyddsreform*, SOU 2017:66 *Dataskydd inom Socialdepartementets verksamhetsområden – en anpassning till EU:s dataskyddförordning och Personuppgiftsbehandlingen m.m. i samband med försäkringsmedicinska utredningar*, S2016/07117/SF.

⁶⁶ Ds 2017:2, *Åldersdifferentierat underhållsstöd och höjt grundavdrag för bidragsskyldiga och promemorian Nytt åldersdifferentierat underhållsstöd och direktåtkomst för Försäkringskassan*, S2017/06379/FST.

⁶⁷ Promemorian *Förslag till ändring i 51 kap. 11 § socialförsäkringsbalken*, S2016/07902/FST.

⁶⁸ SOU 2017:43, *Hjälpmedelsutredningens S2015:8 betänkande På lika villkor - delaktighet, jämlikhet och effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen*.

Inom ohälsområdet har remisserna handlat om ansvar för försäkringsmedicinska utredningar⁶⁹, sjuk- och aktivitetsersättning⁷⁰, sjukpenning⁷¹, sjukpenninggrundande inkomst⁷², förstärkt rehabilitering⁷³, närståendepenning⁷⁴, nationell läkemedelslista⁷⁵, karensavdrag⁷⁶ och livränta vid arbetsskada⁷⁷.

Inom pensionsområdet har remisserna handlat om premiepensionen⁷⁸, överföring av premiepensionsrätter⁷⁹, interimistiska beslut om ålderspension och ersättning till efterlevande⁸⁰, retroaktivitet avseende efterlevandestöd⁸¹ liksom förtroendeuppdrag och uttag av pension vid arbetslöshet⁸².

Den genomsnittliga styckkostnaden per remissvar uppgick till 42 tkr under 2016, vilket är 9 tkr högre än föregående år.⁸³

Tabell 3 Kostnader per styck för remisser

Kostnad per remiss, tkr	2017	2016	2015
Antal remissvar	41	25	23
Kostnad per styck	42	33	112

⁶⁹ Promemorian *Ansvar för de försäkringsmedicinska utredningarna*, S2016/70711/SF.

⁷⁰ Promemorian *Sänkt skatt för personer med sjuk- och aktivitetsersättning*, Fi2017/01367/S1.

⁷¹ Ds 2017:4, *Sjukpenning i avvaktan på slutligt beslut*.

⁷² *Stärkt skydd av sjukpenninggrundande inkomst för studerande*, S2017/04463/SF.

⁷³ Ds 2017:9, *Förstärkt rehabilitering för återgång i arbete*.

⁷⁴ *Förslag om införande av tre fjärdedels nivå för närståendepenning*, S2017/03211/SF.

⁷⁵ Ds 2016:44, *Nationell läkemedelslista*.

⁷⁶ Ds 2017:18, *Karensavdrag – en mer rättvis självrisk*.

⁷⁷ Promemorian *Förslag om ändrad beräkning av livränta vid arbetsskada*, S2016-07087/SF.

⁷⁸ SOU 2016:61, *Fokus premiepensionen*.

⁷⁹ *Enklare att föra över premiepensionsrätt samt borttagande av föreskrifter om hustrutillägg*, S2017/01130/SF.

⁸⁰ *Fastställande av inkomst av kapital vid beräkning av bostadstillägg samt utvidgad möjlighet för interimistiska beslut avseende ålderspension och ersättning till efterlevande*, S2016/07888/SF.

⁸¹ Ds 2017:11, *Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd och Ändrad retroaktivitet avseende efterlevandestöd*.

⁸² Ds 2016:47, *Nya regler i arbetslöshetsförsäkringen och bland annat förtroende uppdrag och uttag av pension*.

⁸³ Skillnaden mot 2015 beror på att två mycket resurskrävande remisser, om ett utökad uppdrag för ISF och den parlamentariska socialförsäkringsutredningens betänkande, bereddes mycket brett inom ISF.

4.2 Experter i utredningar

ISF har deltagit med en expert vardera i Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen⁸⁴ och i Utredningen om regeringens analys- och utvärderingsresurser.⁸⁵

Dessutom har ISF deltagit med en expert i Utredningen om vissa processuella frågor på socialförsäkringsområdet⁸⁶ och i Socialdataskyddsutredningen⁸⁷. Inom båda utredningarna har ISF haft en bred intern beredning genom diskussioner och möten i en grupp med flera av myndighetens medarbetare, vilket har ökat kostnaderna.

ISF:s kostnader för arbetet under året uppgick till 425 tkr.

Tabell 4 Kostnader för experter i utredningar

Kostnad, tkr	2017	2016
Expert i utredningar	425	19

Jämförelsetal saknas före år 2016 då prestationen är ny.

4.3 Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM)

ISF har fått i uppdrag av regeringen att arbeta med jämställdhetsintegrering som metod för att bidra till att nå de övergripande jämställdhetspolitiska målen.⁸⁸ Under året har ISF prioriterat aktiviteter som syftar till att skapa ett tydligare fokus på jämställdhetsfrågorna i tillsyns- och granskningsverksamheten och att utveckla de viktigaste styrprocesserna för att stödja detta.

Jämställdhetsperspektivet har förts in som ett eget avsnitt i mallen för projektplan, som utgör beslutunderlag för myndighetens beslut om att starta ett projekt. ISF har också tagit fram en promemoria som beskriver hur vi ska arbeta för att få in ett jämställdhetsperspektiv i våra tillsyns- och granskningsprojekt. Parallellt med det har ett metodstöd för att identifiera vilka jämställdhetsfrågor som finns inom ett projekt tagits fram.

I vägledningen för myndighetens remissvar anges att det är viktigt att ISF tar ställning till om beskrivningen av konsekvenserna för jämställdheten är adekvat i de remisser myndigheten får. Av mallen för remissvar framgår att myndigheten ska göra en bedömning av om förslagen kan få konsekvenser för jämställdheten.

En intern rapport har också tagits fram under året som sammanfattar vad ISF hittills har observerat avseende kvinnors och mäns nyttjande av socialförsäkringen. Indikatorer för att följa upp vilket genomslag jämställdhetsfrågorna får i ISF:s tillsyns- och granskningsverksamhet har också utvecklats.

⁸⁴ Fi 2016:07.

⁸⁵ Fi 2017:06

⁸⁶ S 2016:09.

⁸⁷ S 2016:5.

⁸⁸ Regleringsbrev 2016.

En mer utförlig beskrivning av arbetet med jämställdhetsintegrering finns i kapitel 10.

ISF:s kostnader för arbetet under året uppgick till 324 tkr.

Tabell 5 Kostnader för jämställdhetsintegrering i myndigheter

Kostnad, tkr	2017	2016
Jämställdhetsintegrering i myndigheter	324	492

Jämförelsetal saknas före år 2016 då prestationen är ny.

4.4 Föreläsningar och presentationer

I den utsträckning som de granskade myndigheterna önskar det presenterar ISF sina rapporter för medarbetare och ledning vid myndigheterna. ISF presenterar också rapporter regelbundet för Socialförsäkringsutskottet. ISF får även förfrågningar om att presentera rapporter vid olika konferenser och i andra sammanhang. Denna typ av aktiviteter är ett sätt för ISF att sprida kunskap om resultaten av myndighetens tillsyns- och granskningsverksamhet.

En medarbetare har bistått Regeringskansliet med utformning och genomförande av ett utbildningsprogram som omfattar drygt 5 dagars utbildning. Programmet vänder sig till erfarna handläggare inom Regeringskansliet. Det handlar om att stärka kompetensen att styra, leda, organisera och utveckla förvaltningen.

Fyra medarbetare har föreläst på socialförsäkringsdagarna om ISF:s rapporter och projekt. Dagarna anordnas av Domstolsakademin och är en årligen återkommande kompetensutvecklingsinsats för domare vid förvaltningsdomstolarna.

En medarbetare har presenterat rapporten om *Assistansmarkanden*⁸⁹ vid ett seminarium som anordnades av KFO⁹⁰.

Medarbetare har föreläst kring en rapport om sjukskrivningsprocessen i olika sammanhang. Bland annat har det skett vid en nätverksträff för föredragande i förvaltningsdomstolar, Metodiscums rehabdagar och hos Socialförsäkringsklubben.

Två medarbetare har presenterat ISF och rapporten *Läkares sjukskrivning av kvinnor och män*⁹¹ samt intressanta domar inom sjukförsäkringsområdet vid det årliga mötet för Föreningen för medicinska rådgivare.

En medarbetare har deltagit i en workshop om deltidssjukskrivning i Tyskland som arrangerades av IGES Institute på uppdrag av Tysklands "ministry of health".

⁸⁹ ISF Rapport 2017:16.

⁹⁰ Arbetsgivarorganisation för företag och organisationer inom Kooperation, idéburen välfärd och samhälle.

⁹¹ ISF Rapport 2016:13

En medarbetare har föreläst om arbetsskadeförsäkringen genom att presentera rapporten *Kravet på varaktighet vid arbetsskadelivränta*⁹² och Utredningen om en mer jämställd och rättssäker försäkring vid arbetsskada⁹³ för LO:s försäkringsutskott och för det Allmänna ombudet.

Två medarbetare har presenterat den vetenskapliga artikeln *The effect on the retirement decision of a change in fixed-term pension information* på Forte Pension workshop och Uppsala Center for Labor Economics. De har också presenterat rapporten *Tidsbegränsade uttag av tjänstepension och låg ekonomisk standard*⁹⁴ för Alecta, KPA, AMF, föreningen Pensions-specialisterna och SNS⁹⁵.

En medarbetare har föreläst om skillnader i pensioner mellan inrikes och utrikes födda på Försäkringskassans konferens i Umeå, om äldreforskning och nationalekonomi på Geriatrikdagen i Norrköping och om tjänstepensionernas utveckling sedan 1900-talets början för Kommunal Landspensionskassas styrgrupp⁹⁶. Hon har också föreläst om ekonomiska förutsättningar för att kunna bedriva välfärdspolitik på socionomdagarna, om inkomstjämlighet och grupper som halkar efter i det svenska välfärdssamhället på en konferens anordnad av Centralförbundet för socialt arbete.

Generaldirektören har inledningstalat på konferensen Framtidens pensioner.

Den totala kostnaden för föreläsningar och presentationer uppgick till 511 tkr, vilket är högre än föregående år. Det beror på att planeringen av utbildningsprogramet har krävt betydligt mer tid än vad normala förberedelser annars gör. Styckkostnader återges inte, eftersom antalet föreläsningar och presentationer är svårt att mäta. Uppgift om styckkostnad riskerar därmed att ge en irrelevant bild.

Tabell 6 Kostnader för föreläsningar och presentationer

Kostnad, tkr	2017	2016	2015
Föreläsningar	511	153	241

⁹² ISF Rapport 2015:14.

⁹³ SOU 2017:25.

⁹⁴ ISF Rapport 2017:1.

⁹⁵ Studieförbundet för Näringsliv och Samhälle.

⁹⁶ Norska motsvarigheten till SKL.

5 Övergripande granskningar

Inom området övergripande granskningar har ISF publicerat 5 rapporter som behandlar övergripande frågor.

Projektet om Försäkringskassans processföring har förskjutits till fjärde kvartalet 2018 på grund av en mer resurskrävande aktgranskning än förutsett och brist på resurser. Projektet ingick i granskningsplanen för år 2017 och hade ursprungligen en planerad rapportering till fjärde kvartalet.

Tabell 7 Publikationer 2017 om övergripande granskningar

Typ	Nummer	Titel	Publicerad
Rapport	2017:3	Socialförsäkringen vid studier, arbete eller flytt utomlands – en granskning av informationsgivning om socialförsäkringsfrågor i internationella situationer	Februari
Rapport	2017:4	Att främja ett professionellt handläggarskap - ur centrala funktioners perspektiv	Mars
Rapport	2017:6	Försäkringskassans produktivitet och effektivitet 2016 – en redovisning av utvecklingen	April
Rapport	2017:7	Informationskvalitet i socialförsäkringsregistren - en granskning av den manuella hanteringen av personuppgifter och försäkringstillhörighet	Maj
Rapport	2017:10	Effektiviteten i Försäkringskassans ärendehandläggning – en granskning av resurseffektiviteten vid Försäkringskassans lokala försäkringscenter åren 2010-2013 med DEA-metoden	Oktober

5.1 Socialförsäkringen vid studier, arbete eller flytt utomlands – en granskning av informationsgivning om socialförsäkringsfrågor i internationella situationer

Den sammantagna bedömningen är att det ofta är svårt att hitta information om hur utlandsstudier, arbete eller flytt utomlands påverkar tillgången till socialförsäkringen. Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens prioriteringar av informationsåtgärder innebär att information om vad

som händer med den svenska socialförsäkringen för personer i Sverige, som av olika skäl planerar att vistas utomlands, har fått en undanskymd roll. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten behöver komplettera informationen på sina webbplatser.

De nordiska länderna har gjort gemensamma satsningar för att samordna information för personer som rör sig inom Norden. Kvaliteten på de olika nordiska informationstjänsterna varierar och informationen är inte alltid uppdaterad. Informationstjänster som riktar sig till personer som rör sig mellan Sverige och Danmark fungerar väl och informationen är enligt ISF:s mening relevant och användbar. Rapporten⁹⁷ publicerades i februari 2017 och är en slutrapportering av ett regeringsuppdrag.

5.2 Att främja ett professionellt handläggarskap - ur centrala funktioners perspektiv

Granskningen visar att Försäkringskassan under en längre period har arbetat systematiskt på flera fronter med att stärka handläggarnas utrymme så att de i större utsträckning ska få förutsättningar för att använda sina verksamhetsnära kunskaper och erfarenheter för att bedöma vad som behöver göras i enskilda ärenden för att kunna arbeta effektivt och fatta rättssäkra beslut.

Från år 2012 har den interna styrfilosofin successivt ändrats till en styrning baserad på systemsyn. Den utgår från att de förutsättningar som medarbetarna får för att utföra arbetet har avgörande betydelse för verksamhetens resultat. Systemsynen har enligt intervjuerna legat till grund för utformningen av stödet till handläggningsverksamheten under de senaste åren. Försäkringskassan har också ändrat förutsättningarna för handläggningen genom att decentralisera bedömningen av vilka förutsättningar som ska anses ha betydelse till ansvariga för olika avdelningar. Införandet av ett teambaserat arbetssätt i hela organisationen syftar till att genom ömsesidig dialog och i gemensam reflektion utveckla professionalismen och lägga en grund för en rättssäker och likformig bedömning i handläggningsverksamheten. På central nivå är ett teambaserat arbetssätt ett medel för att överbrygga stuprörstänkande.

I rapporten analyserar ISF risker och möjligheter med en ändrad styrfilosofi och förändringar i handläggningen. Rapporten⁹⁸ publicerades i mars 2017.

5.3 Försäkringskassans produktivitet och effektivitet 2016 – en redovisning av utvecklingen

Studien visar att förändringar i styrningen påverkar handläggning och resultat. Den visar också att produktiviteten minskat men fortfarande ligger på en hög nivå sett ur ett lite längre perspektiv. Det är svårt att göra en samlad bedömning av kvaliteten för år 2016 eftersom resultaten utvecklats

---

⁹⁷ ISF Rapport 2017:3, dnr 2016-0139.

⁹⁸ ISF Rapport 2017:4, dnr 2016-0162.

åt olika håll för olika kvalitetsaspekter och den rättsliga kvaliteten är extra svårbedömd. Vidare ökar striktare bedömningar möjligheterna att nå regeringens mål för sjukpenningtalet men de snabba svängningarna i bedömningsnivåerna kan utgöra en risk för rättssäkerheten. Handläggningstiderna för utredningskrävande förmåner och omprövningsärenden har blivit längre. Under året har förtroendet för Försäkringskassan fortsatt utvecklats positivt. Rapporten⁹⁹ publicerades i april 2017.

5.4 Informationskvalitet i socialförsäkringen - en granskning av den manuella hanteringen av personuppgifter och försäkringstillhörighet

Granskningen visar att de problem som studeras i hög utsträckning är kända på de relevanta myndigheterna, men det har inte funnits en övergripande sammanställning av existerande problem och deras potentiella konsekvenser. ISF:s granskning länkar samman existerande information till en helhet.

Granskningen visar att det finns ett stort behov av att uppgradera den betydelse som relevanta myndigheter fäster vid informationskvaliteten i sina register. Av analysen framgår vidare att hanteringen och ansvaret för åtgärdsimpulser inom generell personinformation måste bli tydligare och att Försäkringskassan har upphört att utreda försäkringstillhörighet i vissa situationer, vilket kan få konsekvenser både för Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens handläggning och för enskilda personer. Granskningen visar också att myndigheterna är beroende av korrekta folkbokföringsuppgifter. Rapporten¹⁰⁰ publicerades i maj 2017.

5.5 Effektiviteten i Försäkringskassans ärendehandläggning - en granskning av resurseffektiviteten vid Försäkringskassans lokala försäkringscenter åren 2010-2013 med DEA-metoden

Granskningen visar att det är möjligt att öka effektiviteten utan att tillföra ytterligare resurser. Kontoren hade en relativ ineffektivitet på knappt 10 procent för den undersökta perioden. Så mycket högre hade alltså de studerade LFC-kontorens¹⁰¹ produktion kunnat vara utan att mer resurser tillförts verksamheten, om alla LFC-kontor varit lika effektiva som de mest effektiva kontoren. Effektiviteten varierar kraftigt mellan olika LFC-kontor. Många LFC var effektiva eller endast marginellt ineffektiva jämfört med övriga kontor under den undersökta perioden. Men för vissa LFC-kontor fanns det en förbättringspotential som uppgick till mellan 25 och 40 procent.

---

⁹⁹ ISF Rapport 2017:6, dnr 2010-0003.

¹⁰⁰ ISF Rapport 2017:7, dnr 2016-0163.

¹⁰¹ Lokala försäkringscenter.

DEA-metoden erbjuder en förhållandevis enkel möjlighet att identifiera skillnader i effektivitet mellan olika organisatoriska delar med liknande verksamhet. Rapporten¹⁰² publicerades i oktober 2017.

5.6 Kostnader

Kostnaden för de publikationer som lämnats inom ramen för de 5 projekt som har redovisats slutligt till regeringen under året uppgick till i genomsnitt 2,3 miljoner kr per rapport. Genomsnittskostnaden är 1,6 miljon kr lägre per rapport än föregående år, då den genomsnittliga kostnaden var 3,9 miljoner kr per rapport.

Projektet Försäkringskassans produktivitet och effektivitet var ett mindre projekt i både tid och omfattning som därför krävde mindre resurser än normalt. Projektet med att analysera Försäkringskassans effektivitet med DEA-metoden har varit ganska omfattande och krävt olika kompetenser.

8

Tabell 8 Kostnader för avslutade projekt om övergripande granskningar, tkr

<i>Slutprestation</i>	<i>2017</i>
Socialförsäkringen vid studier, arbete eller flytt utomlands – granskning av informationsgivning om socialförsäkringsfrågor i internationella situationer	2 871
Att främja ett professionellt handläggarskap - ur centrala funktioners perspektiv	1 775
Försäkringskassans produktivitet och effektivitet 2016 – en redovisning av utvecklingen	454
Informationskvalitet i socialförsäkringsregistren - en granskning av den manuella hanteringen av personuppgifter och försäkringstillhörighet	2 105
Effektiviteten i Försäkringskassans ärendehandläggning – en granskning av resurseffektiviteten vid Försäkringskassans lokala försäkringscenter åren 2010-2013 med DEA-metoden	4 548
<i>Genomsnittskostnader</i>	
Genomsnittskostnad år 2017	2 351
Genomsnittskostnad år 2016	3 929
Genomsnittskostnad år 2015	2 609

ISF redovisar slutprestationernas totala kostnad. I denna kan flera publikationer ingå. Om projekt bedrivs över flera verksamhetsår inkluderas även kostnader från tidigare år som är hänförliga till slutprestationen. Genomsnittskostnaden utgör ett jämförelsetal baserat på kostnaden för de projekt som redovisas under året.

¹⁰² ISF Rapport 2017:10, dnr 2014-0139.

6 Förmåner till barn, familjer och personer med funktionsnedsättning samt tandvårdsförmåner

ISF har publicerat 3 rapporter inom området förmåner till barn, familjer och personer med funktionsnedsättning samt tandvårdsförmåner.

Projektet om föräldrars ställning på arbetsmarknaden påverkas av förändringar i föräldrapenningens grundnivå har förskjutits till första kvartalet 2018 på grund av behov av komplettering av data. Projektet ingick i granskningsplanen för år 2017 och hade ursprungligen en planerad rapportering under fjärde kvartalet 2017.

Slutredovisning av regeringsuppdraget om uppföljning av nya regler för personlig assistans och assistansersättning har förskjutits till februari 2018 på grund av behov av ytterligare analyser. Uppdraget ingick i granskningsplanen för år 2017 och hade ursprungligen en planerad rapportering i december 2017.

Tabell 9 Publikationer 2017 om förmåner till barn, familjer och personer med funktionsnedsättning samt tandvårdsförmåner

Typ	Nummer	Titel	Publicerad
Rapport	2017:11	Föräldrapenninguttag före och efter en separation - en analys av hur separerade föräldrar använde föräldrapenning i jämförelse med de som inte separerade	Oktober
Rapport	2017:12	Barnpension och efterlevandestöd till barn - en redovisning av utvecklingen 2004-2015	November
Rapport	2017:16	Assistansmarknaden - lönsamhet och konkurrensförhållanden	December

6.1 Föräldrapenninguttag före och efter separation – en analys av hur separerade föräldrar använde föräldrapenning i jämförelse med de som inte separerade

Analysen visar att föräldrar som separerade innan barnet fyllt 8 år i genomsnitt använde färre föräldrapenningdagar än de som inte separerade. Skillnaden var större bland pappor än bland mammor och minst antal dagar togs ut av föräldrar som separerade under de första 2 åren. Separerade pappor överlät något färre föräldrapenningdagar till mamman åren efter

separationen än pappor som inte separerade, medan de överlät ungefär lika många dagar åren före separation. Föräldrar använde föräldrapenningen ungefär lika jämställt efter en separation. Uttaget av föräldrapenning var ungefär lika jämställt bland föräldrar som separerade som bland de som inte separerade. Rapporten¹⁰³ publicerades i oktober 2017 och presenterades vid ISF:s första frukostseminarium i oktober.

6.2 Barnpension och efterlevandestöd till barn – en redovisning av utvecklingen 2004–2015

Studien visar att samhällets sammantagna utgifter för dessa stöd har minskat i fasta priser, från drygt 1 200 miljoner kronor till strax under 950 miljoner kronor. Det beror på att antalet barn med antingen barnpension eller efterlevandestöd successivt minskade fram till 2013. Ökningen av efterlevandestöd sedan 2013 beror bland annat på att invandringen har ökat.

Översikten över skillnaderna i regelverken kring efterlevandestöd och underhållsstöd visar att gränsdragningen mellan de båda ersättningsformerna ibland är svår, till exempel när det gäller barn som invandrat från förhållanden där det är svårt att fastställa om barnens föräldrar är avlidna eller inte. Rapporten¹⁰⁴ publicerades i oktober 2017.

6.3 Assistansmarknaden – lönsamhet och konkurrensförhållanden

Analysen visar att det finns många anordnare varav flertalet är privata bolag. Dessa bolag tar allt större andel av marknaden från ideella organisationer och kommuner och dominerar nu genom att anordna assistans åt närmare två tredjedelar av brukarna. Assistansmarknaden fungerar relativt väl men har vissa brister. Den genomsnittliga lönsamheten har successivt försämrats vilket kan medföra problem om utvecklingen fortsätter. En brist är också att vissa oseriösa anordnare kan skaffa sig fördelar genom att inte följa de regler som gäller. Den information som brukarna har tillgång till är delvis ostrukturerad och det finns vissa byteskostnader som kan hämma brukare att byta anordnare.

Studien visar att den försämrade lönsamheten kan minska brukarnas valmöjligheter i framtiden. Risker är särskilt stora för brukare med hjälpbehov som medför förhållandevis höga kostnader. Bristande lönsamhet för anordnarna kan leda till reella problem att bedriva verksamheten.

Lönsamhetsanalysen visar inte något som tyder på att assistansersättningens grundkonstruktion ger upphov till stora problem eller snedvridningar. Utifrån ett marknads- och konkurrensperspektiv ger ersättningssystemet också goda förutsättningar för kvalitetskonkurrens på assistansmarknaden. Trots detta har ersättningssystemet vissa brister som kan påverka assistansmarknaden negativt. Vidare kan tillståndskrav och tillsyn behöva

¹⁰³ ISF Rapport 2017:11, dnr 2017-0004.

¹⁰⁴ ISF Rapport 2017:12, dnr 2016-0170.

skärpas för att stoppa oseriösa anordnare. Rapporten¹⁰⁵ publicerades i december 2017 och är en slutrapportering av ett regeringsuppdrag. Rapporten presenterades vid ISF:s andra frukostseminarium i december.

6.4 Kostnader

Kostnaden för de publikationer som lämnats inom ramen för de 3 projekt som har redovisats slutligt till regeringen under året uppgick i genomsnitt till 2,1 miljoner kr per rapport. Genomsnittskostnaden är 700 tkr lägre än föregående år, då den genomsnittliga kostnaden var 2,7 miljoner kr per rapport.

Projektet med barnpension har varit ett mindre projekt i både tid och omfattning som därför har behövt mindre resurser än normalt. Projektet avseende analysen av assistansmarknaden har vid sidan om interna resurser också krävt externa resurser, vilket påverkat kostnaderna.

Tabell 10 Kostnader för avslutade projekt om förmåner till barn, familjer och personer med funktionsnedsättning samt tandvårdsförmåner, tkr

<i>Slutprestation</i>	<i>2017</i>
Föräldrapenninguttag före och efter separation – en analys av hur separerade föräldrar använde föräldrapenning i jämförelse med de som inte separerade	1 914
Barnpension och efterlevandestöd till barn – en redovisning av utvecklingen 2004–2015	716
Analys av assistansmarknaden – lönsamhet och konkurrensförhållanden	3 569
<i>Genomsnittskostnader</i>	
Genomsnittskostnad år 2017	2 066
Genomsnittskostnad år 2016	2 719
Genomsnittskostnad år 2015	3 487

ISF redovisar slutprestationernas totala kostnad. I denna kan flera publikationer ingå. Om projekt bedrivs över flera verksamhetsår inkluderas även kostnader från tidigare år som är hänförliga till slutprestationen. Genomsnittskostnaden utgör ett jämförelsetal baserat på kostnaden för de projekt som redovisas under året.

¹⁰⁵ ISF Rapport 2017:16, dnr 2017-0080.

7 Ohälsorelaterade förmåner

ISF har publicerat 4 rapporter, 1 skrivelse och fått 1 vetenskaplig artikel publicerad inom ohälsoområdet.

Projektet om samspelet mellan den offentliga sjukförsäkringen och den kollektivavtalade sjukförsäkringen har förskjutits till andra kvartalet 2018 på grund av att fler analyser behöver genomföras. Projektet ingick i granskningsplanen för år 2017 och hade ursprungligen en planerad rapportering under fjärde kvartalet 2017.

Projektet om förändringar i hälsoläget för kvinnor och män i åldrarna 60–80 år har skjutits fram i samband med att medarbetare beviljats tjänstledighet. Projektet ingick i granskningsplanen för år 2017 och hade ursprungligen en planerad rapportering under fjärde kvartalet.

Tabell 11 Publikationer 2017 om ohälsorelaterade förmåner

Typ	Nummer	Titel	Publicerad
Rapport	2017:5	Aktivitetsersättning till trettio års ålder – vad händer sedan?	April
Rapport	2017:9	Bedömningar vid 90 och 180 dagar i rehabiliteringskedjan - en kommentar om hur Försäkringskassan kan förbättra sjukskrivningsprocessen	Juni
Rapport	2017:13	Mötet mellan medborgaren och staten - en kommentar om handläggningen vid Försäkringskassan	November
Rapport	2017:17	Arbetsresor i stället för sjukpenning - en granskning av Försäkringskassans utredning av merkostnader för arbetsresor i sjukpenningärenden	December
Skrivelse		Uppdrag för ökad kunskap om social problematik i samband med sjukskrivningar	November
Vetenskaplig artikel		Predictive validity of the Work Ability Index and its individual items in the general population	Juni

7.1 Aktivitetsersättning till trettio års ålder – vad händer sedan?

De huvudsakliga slutsatserna är att tiden med aktivitetsersättning inte i tillräcklig utsträckning innehåller ändamålsenliga aktiviteter och att de aktiviteter som genomförs inte följs upp i tillräcklig utsträckning.

Majoriteten av de personer som haft aktivitetsersättning går vidare till sjukersättning. Men det finns skillnader mellan kvinnor och män. Män har både en högre sannolikhet att få sjukersättning och att ha en inkomst efter tiden med aktivitetsersättning. Besluten om sjukersättning är av god kvalitet. Rapporten¹⁰⁶ publicerades i april 2017 och är en slutrapportering av ett regeringsuppdrag.

7.2 Bedömningar vid 90 och 180 dagar i rehabiliteringskedjan - en kommentar om hur Försäkringskassan kan förbättra sjukskrivningsprocessen

Granskningen visar att Försäkringskassan gör någon form av bedömning i de flesta ärenden efter 180 dagar i rehabiliteringskedjan. Efter 90 dagar är andelen gjorda bedömningar väsentligt lägre. Granskningen visar samtidigt att bedömningarna efter 90 dagar inte är av tillräcklig god kvalitet i två av tre fall. För bedömningarna efter 180 dagar saknar ungefär en tredjedel av ärendena en bedömning av tillräckligt god kvalitet.

Det finns utrymme för förbättringar i Försäkringskassans arbete med sjukskrivningsprocessen. För det första behöver arbetet med grundläggande utredningar utvecklas. För det andra behöver relevanta aktörer, som arbetsgivaren, hälso- och sjukvården och Arbetsförmedlingen, oftare involveras i processen. Rapporten¹⁰⁷ publicerades i juni 2017.

7.3 Mötet mellan medborgaren och staten – en kommentar om handläggningen vid Försäkringskassan

I rapporten beskriver handläggare på Försäkringskassan sitt arbete med sjukskrivna som har en psykiatrisk diagnos. I intervjuer har handläggarnas uppfattning om hur det är att arbeta med ärenden avseende psykiatriska diagnoser analyserats.

Granskningen visar att handläggningen har betydelse för politikens utfall. Handläggarna beskriver arbetet som en balansgång mellan olika intressen och aktörer, med olika krav som ska verkställas med begränsade resurser. Kontakten med andra aktörer i sjukskrivningsprocessen sägs vara viktig,

---

¹⁰⁶ ISF Rapport 2017:5, dnr 2016-0016.

¹⁰⁷ ISF Rapport 2017:9, dnr 2016-0169.

och hur väl detta fungerar beror bland annat på de olika aktörernas synsätt och prioriteringar. Rapporten¹⁰⁸ publicerades i november 2017.

7.4 Arbetsresor i stället för sjukpenning - en granskning av Försäkringskassans utredning av merkostnader för arbetsresor i sjukpenningärenden

Granskningen visar att arbetsresor beviljas i genomsnitt för 30 dagar. De försäkrade som har beviljats arbetsresor använder främst taxi som färdmedel. Det är främst de försäkrade som tar initiativ till att ansöka om arbetsresor. De försäkrade som beviljas arbetsresor har en betydligt högre årsinkomst än övriga försäkrade som får sjukpenning.

Granskningen visar att Försäkringskassan är effektiv när det gäller utbetalning av arbetsresor till de försäkrade. I granskningen uppmärksammas att bedömningen av rätten till ersättning för arbetsresor försvåras av att en bedömning ska göras av om kostnaden för arbetsresor är skälig.

Försäkringskassan utredde arbetsresor för den försäkrade i 10 procent och Försäkringskassan beviljade arbetsresor i totalt 3 procent av de granskade ärendena. Av granskningen framgår att Försäkringskassan borde ha utrett möjligheten till arbetsresor i ytterligare 16 procent av de studerade ärendena. Rapporten¹⁰⁹ publicerades i december 2017.

7.5 Ökad kunskap om social problematik i samband med sjukskrivningar

Granskningen visar att det finns en osäkerhet bland handläggarna hos Försäkringskassan när det gäller *om* sociala förhållanden ska utredas i enskilda sjukpenningärenden. Det finns dessutom en osäkerhet när det gäller *hur* uppgifter om sociala förhållanden ska användas i utredningen och vid bedömningen av rätten till sjukpenning samt i planeringen för den försäkrades återgång i arbete. Mot bakgrund av resultaten anser ISF att Försäkringskassan behöver vidta åtgärder för att uppfylla sin utrednings- skyldighet och sitt samordningsansvar.

Det är tveksamt om Försäkringskassan fullt ut kan uppnå sitt mål att bidra till att motverka mäns våld mot kvinnor och dess konsekvenser. Försäkringskassan har tagit fram ett metodstöd för att motverka mäns våld mot kvinnor men få handläggare använder metodstödet. Handläggarna ställer sällan frågor om våldutsatthet i utredningen av rätt till sjukpenning. Skrivelsen¹¹⁰ lämnades till regeringen i november 2017 och är en delrapportering av ett regeringsuppdrag. Uppdraget ska slutrapporteras till regeringen i maj 2018.

---

¹⁰⁸ ISF Rapport 2017:13, dnr 2014-0081.

¹⁰⁹ ISF Rapport 2017:17, dnr 2017-0078.

¹¹⁰ ISF Skrivelse, dnr 2016-0216.

7.6 Vetenskapliga publiceringar

ISF har fått en vetenskaplig artikel publicerad. Den har skrivits inom ramen för projektet Bestämningsfaktorer för arbetsförmåga, som var ett samarbetsprojekt med Karolinska Institutet. Artikeln, *Predictive validity of the Work Ability Index and its individual items in the general population*, har blivit publicerad i *Scandinavian Journal of Public Health*.

7.7 Kostnader

Kostnaden för de publikationer som lämnats inom ramen för de 4 projekt som har redovisats slutligt till regeringen under året uppgick i genomsnitt till 3,1 miljoner kr per rapport. Genomsnittskostnaden ligger på samma nivå som föregående år.

Projektet med aktivitetsersättning har omfattat flera olika kompetenser. Projektet om mötet mellan medborgaren och staten har varit ganska omfattande i tid.

Tabell 12 Kostnader för avslutade projekt om ohälsorelaterade förmåner, tkr

Slutprestation	2017
Aktivitetsersättning till trettio års ålder – vad händer sedan?	4 934
Bedömningar vid 90 och 180 dagar i rehabiliteringskedjan - en kommentar om hur Försäkringskassan kan förbättra sjukskrivningsprocessen	1 265
Mötet mellan medborgaren och staten - en kommentar om handläggningen vid Försäkringskassan	4 884
Arbetsresor i stället för sjukpenning - en granskning av Försäkringskassans utredning av merkostnader för arbetsresor i sjukpenningärenden	1 271
Genomsnittskostnader	
Genomsnittskostnad år 2017	3 089
Genomsnittskostnad år 2016	2 957
Genomsnittskostnad år 2015	2 265

ISF redovisar slutprestationernas totala kostnad. I denna kan flera publikationer ingå. Om projekt bedrivs över flera verksamhetsår inkluderas även kostnader från tidigare år som är hänförliga till slutprestationen. Genomsnittskostnaden utgör ett jämförelsetal baserat på kostnaden för de projekt som redovisas under året.

8 Pensioner och pensionsrelaterade förmåner

ISF har publicerat 4 rapporter inom pensionsområdet.

Tabell 13 Publikationer 2017 om pensioner och pensionsrelaterade förmåner

<i>Typ</i>	<i>Nummer</i>	<i>Titel</i>	<i>Publicerad</i>
Rapport	2017:1	Tidsbegränsade uttag av tjänstepension och låg ekonomisk standard	Februari
Rapport	2017:8	Kvinnors och mäns pensioner - en analys av skillnader och spridning i pensionsinkomster i dag och i framtiden	Juni
Rapport	2017:14	Premiepensionen: Skillnader i utfall mellan kvinnor och män - en analys av skillnader och spridning i premiepensionen i dag och i framtiden	November
Rapport	2017:15	Tidsbegränsade uttag av tjänstepension bland kvinnor och män - en redovisning av utvecklingen av tidsbegränsade uttag av tjänstepension	December

8.1 Tidsbegränsade uttag av tjänstepension

ISF har regeringens uppdrag att studera effekter av uttag av tjänstepensioner. En skrivelse om vilka som väljer att ta ut tjänstepension tidbegränsat och vad som kan ligga bakom dessa val lämnades till regeringen i maj 2015 och en skrivelse om kvinnors och mäns tidsbegränsade uttag av tjänstepension lämnades i maj 2016. Under året har ytterligare två rapporter lämnats till regeringen. Uppdraget ska slutrapporteras till regeringen i december 2019.

Tidsbegränsade uttag av tjänstepension och låg ekonomisk standard

Resultaten visar att hälften av alla tjänstepensioner tas ut tidsbegränsat och att ekonomiskt utsatta gör andra val för tjänstepensionen.

Merparten av den forskning som finns på området pekar på att blanketter med förval är starkt styrande för hur personer väljer att ta ut sin pension.

Det innebär att en stor andel väljer det förvalda alternativet, genom antingen ett aktivt eller ett passivt val.

Tidsbegränsade uttag minskar andelen ekonomiskt utsatta och inkomsterna från tjänstepensionerna ökar till följd av att fler väljer att ta ut tjänstepensionen tidsbegränsat initialt. Att det finns möjlighet att ta ut tjänstepensionen tidsbegränsat kan leda till att andelen ekonomiskt utsatta minskar på kort sikt men ökar på lång sikt.

Blivande pensionärer påverkas mycket av information. Tjänstepensionsbolagen och arbetsmarknadens parter har ett mycket stort ansvar när de utformar information och blanketter till de blivande pensionärerna, inte minst eftersom arbetsutbud och andra utfall hänger ihop med uttagsvalet. Rapporten¹¹¹ publicerades i februari 2017 och är en delrapportering av ett regeringsuppdrag.

Tidsbegränsade uttag av tjänstepension bland kvinnor och män – en redovisning av utvecklingen av tidsbegränsade uttag av tjänstepension

Antalet tjänstepensioner som en blivande pensionär ska välja utbetalningstid för har ökat över tid. Kvinnor valde i något större utsträckning tidsbegränsat uttag än män. Nästan alla har ytterligare tjänstepension som betalas ut livsvarigt när den tidsbegränsade upphör.

Förvalet är viktigt för beslutet om tidsbegränsat uttag. Det var vanligare att förvalet följdes om det var en femårig utbetalningsperiod än en livslång. Även ålder, kapitalstorlek, hälsa och utbildning påverkar valet att ta ut tjänstepensionen tidsbegränsat. Rapporten¹¹² publicerades i december 2017 och är en delrapportering av ett regeringsuppdrag.

8.2 Skillnader och spridning i pensionsutfall för kvinnor och män

ISF har regeringens uppdrag att analysera skillnader och spridning i pensionsutfall för kvinnor och män. En skrivelse om skillnader och spridning i premiepension för kvinnor och män lämnades till regeringen i november 2016. Under året har ytterligare två rapporter lämnats till regeringen. Uppdraget slutrapporterades till regeringen i juni 2017.

Kvinnors och mäns pensioner – en analys av skillnader och spridning i pensionsinkomster i dag och i framtiden

Pensionerna speglar inkomstskillnader i arbetslivet. De skillnader och den spridning som finns i förvärvsrelaterade inkomster mellan och inom olika grupper, som män och kvinnor eller personer som arbetar i olika sektorer, kommer i stor utsträckning att överföras till den totala pensionen.

Kvinnor har lägre pensioner än män i alla sektorer. Trots att skillnaden har minskat över tid och beräknas minska framöver, beräknas kvinnor även i

---

¹¹¹ ISF Rapport 2017:1, dnr 2015-0020.

¹¹² ISF Rapport 2017:15, dnr 2015-0020.

framtiden få lägre totala pensioner än män i alla sektorer och inkomstgrupper. Spridningen i total pension är större bland män än kvinnor och den har ökat över tid. Störst är spridningen bland män som har arbetat i landsting och bland högutbildade män och kvinnor som arbetat i privat sektor. Skillnader i pensionernas avkastning har liten betydelse för pensionernas framtida spridning. Rapporten¹¹³ publicerades i juni 2017 och är en slutrapportering av ett regeringsuppdrag.

Premiepensionen: Skillnader i utfall mellan kvinnor och män – en analys av skillnader och spridning i premiepensionen i dag och i framtiden

Intjänandet under arbetslivet är huvudförklaringen till könsskillnaderna och spridningen i premiepensioner. Kapitalavkastningen spelar en större roll för spridningen i premiepensioner bland de med höga premiepensioner än de med låga. Kvinnornas premiepensioner har utvecklats sämre än männens under tiden som pensionärer. Kapitalavkastningen kommer få en större betydelse för spridningen i premiepensioner i framtiden än vad den har i dag. En rapport¹¹⁴ publicerades i november 2017 som baseras på den skrivelse som lämnades till regeringen i november 2016 som en delrapportering av regeringsuppdraget.

8.3 Kostnader

Kostnaden för de publikationer som lämnats inom ramen för det projekt som har redovisats slutligt till regeringen under året uppgick i genomsnitt till 4,4 miljoner kr per rapport. Genomsnittskostnaden ligger på samma nivå som föregående år.

Kostnaden för projektet Tidsbegränsade uttag av tjänstepension bland kvinnor och män kommer att redovisas när uppdraget slutförts 2019.

---

¹¹³ ISF Rapport 2017:8, dnr 2016-0068.

¹¹⁴ ISF Rapport 2017:14, dnr 2016-0068.

Tabell 14 Kostnader för avslutade projekt om pensioner och pensionsrelaterade förmåner, tkr

<i>Slutprestation</i>	<i>2017</i>
Skillnader och spridning i premiepension för kvinnor och män ¹¹⁵ Kvinnors och mäns pensioner - en analys av skillnader och spridning i pensionsinkomster i dag och i framtiden Premiepensionen: Skillnader i utfall mellan kvinnor och män - en analys av skillnader och spridning i premiepensionen i dag och i framtiden	8 809
<i>Genomsnittskostnader</i>	
Genomsnittskostnad år 2017	4 404
Genomsnittskostnad år 2016	4 510
Genomsnittskostnad år 2015	4 269

ISF redovisar slutprestationernas totala kostnad. I denna kan flera publikationer ingå. Om projekt bedrivs över flera verksamhetsår inkluderas även kostnader från tidigare år som är hänförliga till slutprestationen. Genomsnittskostnaden utgör ett jämförelsetal baserat på kostnaden för de projekt som redovisas under året.

¹¹⁵ ISF Skrivelse, dnr 2016-0068, lämnades till regeringen i november 2016.

9 ISF:s framtida inriktning och kompetensförsörjning

Nedan redovisas det utvecklingsarbete om myndighetens framtida inriktning som har genomförts och implementerats under året. Därefter beskrivs de åtgärder som vidtagits för att säkerställa att ISF har tillräcklig kompetens för att genomföra sitt uppdrag. ISF:s bedömning är att de aktiviteter som vidtagits sammantaget har bidragit till en hög kvalitet i verksamheten. Slutligen behandlas myndighetens övriga interna arbete.

9.1 ISF:s framtida inriktning

ISF inledde ett utvecklingsarbete om ISF:s framtida inriktning under 2016. Arbetet har fortsatt och implementerats under året. Det har varit ett intensivt arbete som har tagit mycket av chefernas tid och engagerat många medarbetare.

I början av året har ett underlag för att konkretisera vad ISF:s vision och verksamhetsidé är arbetats fram i ledningsgruppen och diskuterats på enheterna. ISF:s vision är "En rättsäker och effektiv socialförsäkring som är hållbar för samhället och ger trygghet för individen". Verksamhetsidén talar om vad som är ISF:s unika roll och det är att "Vi synliggör det som behöver synas". Fem övergripande strategier har också formulerats för hur ISF ska arbeta för att uppnå visionen. De är

1. Vi analyserar komplexa frågor från olika perspektiv
2. Vi tar fram underlag för dagens och morgondagens beslut
3. Vi arbetar ändamålsenligt, effektivt och uthålligt inom hela socialförsäkringen
4. Vi möter vår omvärld med respekt och når ut med vår kunskap
5. Vi har en tillåtande och stimulerande arbetsmiljö där alla kan göra ett bra arbete.

Ett annat utvecklingsområde har varit att skapa fråge- och målgruppsanpassade produkter. Arbetet har resulterat i att ISF:s rapporter i framtiden kommer att ha fyra olika inriktningar. Syftet är att valet av inriktning ska tydliggöra innehållets karaktär och ge en indikation om hur långtgående slutsatser som dras i rapporten.

- *ISF analyserar och granskar* innehåller en omfattande granskning och analys ur flera olika perspektiv. Avsikten är att presentera

långtgående slutsatser och rekommendationer på önskvärda förändringar.

- *ISF redovisar* presenterar fakta utan att analysera denna på djupet. Det kan till exempel handla om att redovisa statistik, en rättslig observation eller en sammanställning av existerande kunskap.
- *ISF kommenterar* fokuserar på att synliggöra något som ISF tycker behöver uppmärksammas. Det kan till exempel handla om att kommentera en pågående debatt, effekterna av rättstillämpningen eller olösta problem.
- *ISF föreslår* lämnar mer fullständiga och konkreta förslag till ändrade regler eller andra förändringar som skulle kunna få socialförsäkringen att fungera bättre.

Alla rapporter kompletteras också med olika typer av stödprodukter för att göra resultaten av vår verksamhet mer lättillgängliga för våra målgrupper. Det handlar exempelvis om ett faktablad som på ett A4-blad presenterar rapportens resultat och om en fristående sammanfattning på upp till 10 sidor där de viktigaste resultaten, diskussionerna och rekommendationerna presenteras.

Ett väsentligt utvecklingsområde har varit att arbeta mer utåtriktat och att öka kommunikationen. Det har resulterat i att ISF har tagit fram en kommunikationsstrategi som visar hur kommunikationen ska bidra till att nå visionen och uppfylla verksamhetsidén. Den innehåller också målsättningar med arbetet och aktiviteter inom olika områden. Målsättningen är att;

- tydliggöra ISF:s roll och nyttan av vår verksamhet
- utveckla kontakten med våra målgrupper och öka möjligheterna till dialog och diskussion
- utveckla kommunikationsarbetet i varje projekt
- utveckla oss själva som kommunikatörer
- utveckla vår interna kommunikation.

Under hösten lanserades ISF:s närvaro i sociala medier som Twitter och LinkedIn. ISF skickar också ut nyhetsbrev med kortfattad information när ett projekt startas, när en rapport publiceras eller när vi anordnar frukostseminarier. Vid frukostseminarierna presenteras en eller flera ISF-rapporter inom ett ämne och externa personer bjuds in för att kommentera ISF:s resultat. Seminariet avslutas med en diskussion. Det första seminariet handlade om föräldraförsäkringen och det andra om konkurrensen och lönsamheten på assistansmarknaden.

Vårt arbete med systematisk omvärldsanalys har också setts över och i samband med omorganisationen fördelades ett tydligare ansvar för omvärldsbevakning för olika områden till respektive enhet. ISF har tagit fram ett elektroniskt juridiskt nyhetsbrev som sammanfattar och sprider information internt på myndigheten från bland andra domstolar, myndigheter och regeringen som bedöms som intressanta för verksamheten.

Slutligen har en översyn av projektprocessen genomförts. Arbetet inleddes med en enkät till alla medarbetare för att identifiera de viktigaste utvecklingsområdena. En referensgrupp knöts till arbetet för att diskutera och förankra förslag till lösningar. I september presenterades en ny projektprocess som förtydligar ansvarsfördelningen, delegerar mandat och ansvar, betonar kvalitetssäkringens betydelse, tidigarelägger och förändrar interna avstämningsmöten och tydliggör ledningsgruppens roll. Den nya projektvägledningen syftar även till att öka stödet till och förtydliga ramarna för projekten under genomförandet. Implementeringen av den nya processen kommer att fortsätta under 2018 då den successivt förs in i alla projekt och en projektvägledning för det nya arbetssättet tas fram. Arbetet visade också att det fanns behov av att justera organisationen, vilket ledde fram till att en fjärde sakenhet bildades i november (se vidare under avsnitt 1.3 Organisation och 9.5 Arbetsmiljö och hälsa).

9.2 Medarbetare

Vid slutet av året hade myndigheten 58 anställda.¹¹⁶ Samtliga medarbetare i kärnverksamheten har mycket hög kompetens inom socialförsäkringsområdet. Av samtliga anställda var majoriteten, 91 procent, tillsvidareanställda. Under året uppgick medeltalet anställda till 53 och antalet årsarbetskrafter till 49,5. Medarbetarna har utbildningsbakgrund inom bland annat nationalekonomi, statsvetenskap, juridik och medicin. Närmare en tredjedel av personalen är forskarutbildade.

Andelen kvinnor uppgår totalt till 68 procent och är hög bland utredare och administrativ stödpersonal men jämn bland chefer. Andelen kvinnor är i princip oförändrad jämfört med 2016 då den uppgick till 69 procent. 2015 var andelen kvinnor 68 procent. Könsfördelningen vid ISF återspeglar könsfördelningen inom sektorn socialt skydd inklusive hälso- och sjukvård där andelen kvinnor totalt uppgick till 67 procent 2016.

Tabell 15 Könsfördelning per personalkategori 2017-12-31

Kompetens	Kvinnor	Män	Totalt
Utredare	31	13	44
Administrativt stöd	6	2	8
Chefer	3	4	7

Åldersspridningen är fortsatt god i åldersintervallet 30–49 år. Däremot har myndigheten få anställda som är yngre än 30 år eller äldre än 60 år. Medelåldern var 46 år, vilket är i en liten ökning jämfört med 2016 då medelåldern var 44,5 år. 2015 var medelåldern 43 år.

ISF skulle gärna se en ännu större åldersspridning och jämnare könsfördelning men bedömer att personalsammansättningen avseende åldersbalans och könsfördelning har varit tillfredsställande med utgångspunkt från verksamhetens behov av kompetens.

¹¹⁶ Varav sex tjänstlediga för annan anställning eller utredning inom staten.

Tabell 16 Ålders- och könsfördelning 2017-12-31

Åldersgrupp	Kvinnor	Män
Upp till 29 år	1	0
30–49 år	26	14
50 år och äldre	13	5
<i>Totalt</i>	<i>40</i>	<i>19</i>

9.3 Bemanning

ISF:s rekryteringar bygger på en kontinuerlig analys av sammansättningen av kompetens i förhållande till personalomsättningen och verksamhetens behov.

Rekrytering har skett både till kärnverksamheten och till verksamhetsstödet. Förutom en ersättningsrekrytering till ekonomifunktionen har det interna verksamhetsstödet förstärkts med en myndighetsjurist och en arkivarie som båda börjar sin anställning 2018. Under året har sammanlagt 5 personer börjat varav 3 ingick i rekryteringsomgångar som avslutades i december 2016. Under samma period har 5 personer slutat. Ytterligare 6 medarbetare var tjänstlediga vid årets slut. Personalomsättningen uppgick till 9,4 procent, vilket är en minskning med nästan 5 procentenheter jämfört med 2016. Omsättningen under 2016 var dock högre än tidigare år då den varit kring 10 procent. Det kan jämföras med den genomsnittliga personalomsättningen för statsförvaltningen som var 12 procent under perioden september 2015 till september 2016.

Den kompetens som ISF:s utredare har är efterfrågad av andra myndigheter som arbetar med analys och utredning inom socialförsäkringsområdet och närliggande områden, vilket påverkar personalomsättningen. Flera av dem som var tjänstlediga har arbetat i offentliga utredningar som rör socialförsäkringen. Detta har medfört en del bemanningsproblem i projekt vilket har påverkat produktionen under året. I ett längre perspektiv bidrar rörligheten till lärande och kompetensöverföring vilket är positivt för både ISF:s verksamhet och den offentliga sektorn i stort, men på kort sikt utgör den en utmaning på en förhållandevis liten myndighet som är beroende av kunniga specialister för sin verksamhet.

ISF har tagit emot två praktikanter, en inom ramen för praktikantens universitetsutbildning och en inom ramen för regeringens uppdrag att erbjuda praktikplatser till nyanlända arbetssökande och personer med funktionshinder. Praktikanterna har, under handledning, deltagit i den ordinarie verksamheten.

Nyanställda och praktikanter erbjuds ett introduktionsprogram som omfattar information om bland annat myndighetens uppdrag och roll, verksamhetens planering och styrning, formerna för projektarbete, myndighetens olika stödfunktioner och den statliga värdegrunden.

9.4 Kompetensutveckling

I en kunskapsorganisation som ISF är kontinuerligt lärande, utveckling och kompetensöverföring en förutsättning för att klara uppdraget. ISF:s unika sammansättning av kompetens och medarbetarnas engagemang är avgörande för vilka granskningar myndigheten kan genomföra. Den viktigaste kompetensutvecklingen sker i det dagliga arbetet där medarbetare med olika utbildningsbakgrund och kunskap arbetar tillsammans.

Även olika former av omvärldsbevakande aktiviteter är centrala i det dagliga arbetet och en viktig källa till kompetensutveckling. För att ytterligare uppmuntra till sådan utveckling har seminarier för hela personalen hållits i aktuella frågor. Vid myndigheten finns en grupp medarbetare som föreslår föreläsare och samordnar denna seminarieverksamhet. Bland årets föreläsare finns förutom myndighetens egna anställda till exempel forskare samt personer i regeringskansliet, på Riksrevisionen och vid Försäkringskassan. Seminarier under 2017 har handlat om barnafödande, sjuklighet och sjukförmåner, tillitsbaserad styrning, jämställdhet i organisatoriskt perspektiv, utredningen om trygghetssystemen och internationell rörlighet och arbetsskadeutredningen.

Alla former av riktade insatser för kompetensutveckling för grupper och individer tar sin utgångspunkt i verksamhetens behov, tillgänglig kompetens och tillfälle till kompetensutveckling. Behovet av kompetensutveckling analyseras och inventeras fortlöpande och påverkar vilka insatser som genomförs. I praktiken handlar det om både mindre och större åtgärder som tillsammans skapar en helhet. I det enskilda perspektivet är det återkommande medarbetarsamtalet ett viktigt tillfälle att diskutera och följa upp medarbetarens utveckling.

Klarspråk, presentationsteknik och retorik

ISF:s satsning på klarspråk fortsatte under året. Syftet är att nå ut ännu bättre med budskapen i rapporterna genom att skriva tydligt och anpassa texterna till läsarnas situation och därigenom öka möjligheten att tillgodogöra sig resultaten av ISF:s verksamhet. Metoden för klarspråk har under året införts successivt i alla pågående projekt och används nu genomgående i ISF:s rapporter. En klarspråkscoach har anlitats för ge stöd i frågor om urval, disposition och tydlighet i texterna.

Hösten 2016 startade ISF ett omfattande förändringsarbete avseende myndighetens framtida inriktning. Som en del i arbetet har en kommunikationsstrategi tagits fram som handlar om att möta omvärlden med respekt och nå ut med vår kunskap. En av utgångspunkterna i strategin är att alla medarbetare är kommunikatörer och spelar en viktig roll i arbetet att förstärka ISF:s utåtriktade arbete. Målet är därför att öka alla medarbetares kommunikativa förmåga utifrån deras utgångspunkt för att de ska kunna känna sig trygga och säkra i situationer när de behöver kommunicera, oavsett om det är med media, ISF:s målgrupper eller internt.

För att underlätta omställningen till ett ännu mer utåtriktat sätt att kommunicera resultaten av vår verksamhet genomfördes kompetensutveckling i flera steg under hösten 2017. Seminarier har genomförts vid två tillfällen för hela personalen i dels retorik och dels presentationsteknik

och hur man ska tänka när man förbereder en Powerpoint-presentation. Vid ISF-dagarna i november användes den första dagen för att fördjupa kunskaperna i båda områdena presentationsteknik och retorik genom praktiska övningar i mindre grupper med exempel från ISF:s verksamhet.

Den statliga värdegrunden

Arbetet med den statliga värdegrunden fortsatte under året med diskussioner på enheterna om fiktiva dilemman som myndigheten tagit fram. Syftet med metoden har varit att fördjupa kunskapen om värdegrunden och att relatera den till ISF:s verksamhet. Detta sätt att arbeta med värdegrunden har varit uppskattat av personalen och avsikten är att fortsätta med den här formen för diskussioner.

9.5 Arbetsmiljö och hälsa

ISF arbetar aktivt och systematiskt med att främja god och hållbar hälsa samt förebygga ohälsa och skador i arbetet. Arbetsmiljön följs upp vid enhetsmöten, i medarbetarsamtal, medarbetarenkät, avgångssamtal, arbetsmiljöromd och i arbetsmiljögruppen¹¹⁷. I arbetsmiljögruppen diskuteras vilka arbetsmiljöfrågor som är relevanta för myndigheten att arbeta med.

Arbetsmiljögruppen har arbetat med en anpassning till reglerna i arbetsmiljöföreskrifterna *Organisatorisk och social arbetsmiljö*¹¹⁸. Arbetet med att ta fram mål för arbetsmiljöarbetet och att komplettera myndighetens arbetsmiljöpolicy pågår och fortsätter under 2018.

Under en stor del av året har det varit stora problem med störande ljud och vattenläckor i samband med en pågående tillbyggnad av två våningsplan i fastigheten samt hissar som inte har fungerat. Det har inverkat negativt på arbetsmiljön och ISF har ägnat mycket tid till kontakter med fastighetsskötare, fastighetsägare och byggföretag. I december kom parterna överens om en kompensation för störningarna under byggperioden.

Inför den förändrade enhetsindelningen i kärnverksamheten i november då tre enheter blev fyra gjordes en riskbedömning enligt föreskrifterna Systematiskt arbetsmiljöarbete¹¹⁹. I den identifierades initiala risker för upplevelser av brister i överlämningen mellan projektansvariga chefer och mellan enhetschefer. Även risker för bristande samarbete och brist på känsla av samhörighet i de nya enheterna togs upp i riskbedömningen. De åtgärder som identifierades för att motverka dessa risker var bland annat att tydliggöra principerna och processen för fördelning av projektansvariga chefer och anpassningen till den nya projektprocessen. Att skapa delaktighet i uppbyggnaden av de nya enheterna identifierades också som en viktig åtgärd.

---

¹¹⁷ Arbetsmiljögruppen består av de två arbetsmiljöombuden, administrativa chefen och HR-ansvarig.

¹¹⁸ AFS 2015:14.

¹¹⁹ AFS 2011:1.

Under vintern 2016/17 erbjöds alla vid ISF att göra en hälsoprofilbedömning med uppföljande samtal hos företagshälsovården. Resultatet visar bland annat att de flesta som deltog trivs väldigt bra på ISF. Bland faktorer som bidrar till trivseln tar många upp stimulerande arbetsuppgifter, hög kompetens hos kollegorna och att arbetet präglas av frihet under ansvar. En del har upplevt arbetsbelastningen som hög i vissa perioder och för en del har gränssättning mellan arbete och fritid varit svår att göra. Resultatet visade också att de medarbetare som deltagit har goda kost- och motionsvanor och en bra kondition. Men upplevelser av olika symptom och stress har påverkat den totala upplevelsen av hälsan och drygt hälften av de medarbetare som deltog hade behov av livsstilsförändringar. Som en fortsättning anlätades därför företagshälsovården under 2017 för två inspirationsföreläsningar om kost och träning samt om stress och återhämtning.

För att främja gemenskap och hälsa sponsrar ISF också gemensamma friskvårdande aktiviteter och subventionerar individuell friskvård samt erbjuder frukt och influensavaccination.

Ergonomigenomgång har erbjudits för de medarbetare som haft behov av det.

Sjukfrånvaro

Den totala sjukfrånvaron uppgår till 2,7 procent. Detta är en ökning med 0,5 procentenheter från föregående år. ISF har trots det en relativt låg sjukfrånvaro i förhållande till genomsnittet för statsförvaltningen som var 4,1 procent 2016.

Tabell 17 Sjukfrånvaro åren 2015–2017

<i>Sjukfrånvaro (%)</i>	<i>2017</i>	<i>2016</i>	<i>2015</i>
Totalt	2,7	2,2	1,6
Andel 60 dagar eller mer	-	-	-
Kvinnor	3,4	2,5	1,5
Män	1,4	1,6	-
Upp till 29 år	-	-	-
30–49 år	3,5	2,7	1,9
50 år och äldre	1,3	0,6	-

Enligt 7 kap. 3 § förordningen (2000:605) om myndigheters årsredovisning och budgetunderlag ska myndigheten lämna uppgifter om sjukfrånvaro för grupper om inte antalet anställda i gruppen är högst tio eller om uppgiften kan hänföras till en enskild individ. De har markerats med streck i tabellen. I tabellen redovisas anställas totala sjukfrånvaro i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden. Vidare redovisas andel av totala sjukfrånvaron under en sammanhängande tid av 60 dagar eller mer. I tabellen redovisas också sjukfrånvaro fördelat på kön och ålder i förhållande till respektive grupps sammanlagda ordinarie arbetstid. Värdet noll betyder att det inte har funnits någon sjukfrånvaro.

9.6 Det interna arbetet i övrigt

Tillgång till data

För att ISF ska kunna fullgöra sitt uppdrag måste myndigheten kunna samla in och bearbeta data på individnivå. Merparten av de data som ISF behöver innehåller personuppgifter. Det är därför angeläget att en särskild registerlag om personuppgiftsbehandling vid myndigheten tas fram. Under året har en utredning lämnat förslag på hur det förslag till registerlag för ISF som lämnades i betänkandet *Inbyggd integritet inom Inspektionen för socialförsäkringen*¹²⁰ ska anpassas till den EU-förordning om dataskydd som träder i kraft den 25 maj 2018.¹²¹ Förslaget till registerlag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Under året har ISF ansökt om etisk prövning hos Etikprövningsnämnden för 4 projekt för att få möjlighet att behandla data som innehåller känsliga personuppgifter för forskningsändamål. Samtliga ansökningar har godkänts. I avvaktan på en registerlag är ISF:s möjligheter att genomföra granskningar som kräver tillgång till känsliga personuppgifter, men som inte är att anse som forskning, begränsade.

Liksom under tidigare år har det under 2017 förekommit förseningar i leveranser av data och akter från Försäkringskassan.

Liksom tidigare år har det inte varit möjligt för ISF att få tillgång till akter hos Försäkringskassan i elektronisk form, vilket har försvårat såväl ISF:s som Försäkringskassans arbete.¹²² De begränsningar som det innebär att endast få ta del av akter i pappersform påverkar kvaliteten påtagligt i de granskningar som ISF genomför och gör också att dessa blir mer tidskrävande.

---

¹²⁰ SOU 2014:6.

¹²¹ Dataskydd inom Socialdepartementets verksamhetsområde - en anpassning till EUs dataskyddsförordning (SOU 2017:66).

¹²² ISF har inte heller tillgång till akter hos Pensionsmyndigheten i elektronisk form, men under 2016 har ingen aktgranskning genomförts på pensionsområdet.

10 Redovisning av regeringsuppdrag om jämställdhetsintegrering i myndigheten (JIM)

ISF har fått i uppdrag av regeringen att arbeta med jämställdhetsintegrering som metod för att bidra till att nå de övergripande jämställdhetspolitiska målen.¹²³ Mot bakgrund av ISF:s uppdrag har myndigheten valt att formulera det övergripande målet för jämställdhetsarbetet på följande sätt:

ISF bidrar till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen genom att i de besluts- och kunskapsunderlag som myndigheten tar fram identifiera och synliggöra de jämställdhetsproblem som finns på socialförsäkringsområdet och lämna förslag om vad man kan göra åt problemen.

I den plan för jämställdhetsarbetet som ISF överlämnade till regeringen 2016 identifierade myndigheten fyra områden där det finns ett tydligt utvecklingsbehov för att integrera ett jämställdhetsperspektiv:

- tydligare fokus på frågorna i tillsyns- och granskningsverksamheten,
- utveckling av myndighetens styrprocesser,
- ökad kunskap i organisationen samt
- översyn av ISF:s kommunikation.¹²⁴

I planen för jämställdhetsintegrering angav ISF att en jämställdhets-samordnare skulle utses under 2017 för att hålla samman arbetet med jämställdhetsfrågor. Det finns många medarbetare vid myndigheten som är både kunniga och intresserade av jämställdhetsfrågor och som skulle vara väl lämpade för ett sådant uppdrag, men vi har valt att inte prioritera att utse en samordnare. Det beror på att arbetsbelastningen har varit hög för våra medarbetare under året. Det har gjort att delar av jämställdhetsarbetet har fått stå tillbaka. ISF har därför behövt prioritera bland de aktiviteter som finns med i jämställdhetsplanen. Vi har valt att under året prioritera aktiviteter som syftar till att skapa ett tydligare fokus på jämställdhetsfrågorna i tillsyns- och granskningsverksamheten och att utveckla de viktigaste styrprocesserna för att stödja detta.

---

¹²³ Regleringsbrev 2016.

¹²⁴ Dnr 2016-0148.

10.1 Tydligare fokus på jämställdhetsfrågor i tillsyns- och granskningsverksamheten

Mål

I ISF:s granskningar synliggörs de jämställdhetsproblem som finns på socialförsäkringsområdet och förslag lämnas om vad som kan göras åt problemen.

Aktiviteter

Jämställdhetsperspektivet har förts in som ett eget avsnitt i mallen för projektplanen, vilken utgör underlag för myndighetens beslut att starta ett projekt. Av mallen framgår att projektgruppen alltid ska beskriva om det finns några relevanta jämställdhetsperspektiv som projektet bör beakta. Om projektgruppen bedömer att projektet inte ska ha ett jämställdhetsperspektiv ska det motiveras särskilt. Därmed tar myndigheten i varje enskilt projekt ställning om det finns relevanta jämställdhetsfrågor som ska beaktas i projektets genomförande. I den delen är jämställdhetsfrågorna integrerade i den löpande verksamheten.

Det mest centrala styrdokumentet för ISF:s projektverksamhet är vår projektvägledning. Under 2017 har ISF:s projektprocess setts över och justerats. Huvuddragen i en ny projektvägledning har fastställts och under 2018 kommer en skriftlig vägledning som bygger på detta arbete att tas fram. I avvaktan på att projektvägledningen färdigställs har en intern arbetsgrupp under hösten 2017 tagit fram en promemoria som beskriver hur vi ska arbeta för att få in ett jämställdhetsperspektiv i våra tillsyns- och granskningsprojekt. Av promemorian framgår

- att den som arbetar med att utveckla en projektidé ska fundera på om det kan finnas några jämställdhetsproblem inom området och om det tilltänkta projektet bör ha ett jämställdhetsfokus eller inte
- att man ska beskriva i projektplanen om det finns några relevanta jämställdhetsperspektiv som projektet bör beakta och om det finns anledning att tydliggöra jämställdhetsperspektivet i frågeställningarna, och att man måste motivera om projektet *inte* ska ha ett jämställdhetsperspektiv
- att det i samband med projektplanen tas fram kan vara lämpligt att bjuda in någon eller några medarbetare som har särskilda kunskaper om jämställdhetsfrågor till ett möte med projektet för att diskutera eventuella jämställdhetsaspekter, och att projektet då också bör ta ställning till om det behövs en kvalitetssäkrare som kan bidra med ett jämställdhetsperspektiv i projektet,
- att jämställdhetsfrågorna bör tas upp på ett uppstartsmöte när projektet har beslutats
- att det är lämpligt att bjuda in eventuella kvalitetssäkrare och den projektansvariga chefen till ett möte för att diskutera de eventuella jämställdhetsproblem som upptäcks under projektarbetets gång,

och då diskutera hur projektet ska arbeta med de frågor som detta aktualiserar

- att statistik som huvudregel ska redovisas både uppdelat på kvinnor och män och sammantaget för kvinnor och män
- att vi, i de fall det finns statistiska skillnader mellan könen, i normalfallet bör undersöka vad dessa skillnader beror på.

Avsikten är att innehållet ska arbetas in i den nya projektvägledningen under 2018.

Den arbetsgrupp som har tagit fram promemorian om hur vi ska arbeta för att få in ett jämställdhetsperspektiv i våra projekt har också, parallellt med detta arbete, tagit fram ett metodstöd för att identifiera vilka jämställdhetsfrågor som kan finnas inom ett projekt. Det har därefter testats på ett par pilotfall för att se hur det fungerar i praktiken. Metodstödet kommer att föras ut, och användas i hela organisationen med start i början av 2018.

För att skapa en samlad bild av vilka jämställdhetsproblem som är aktuella inom de olika delarna av socialförsäkringsområdet och vad ISF kan göra för att bidra till att komma till rätta med dem har en intern rapport tagits fram under året som sammanfattar vad ISF hittills har observerat avseende kvinnors och mäns användning av socialförsäkringen. Rapporten beskriver också ISF:s samlade observationer av om handläggningen av försäkringen sker på ett jämställt sätt och om försäkringens effektivitet och rättssäkerhet för kvinnor och män. Rapporten har särskilt fokus på sjukförsäkringen, men beskriver även övriga socialförsäkringsområden.

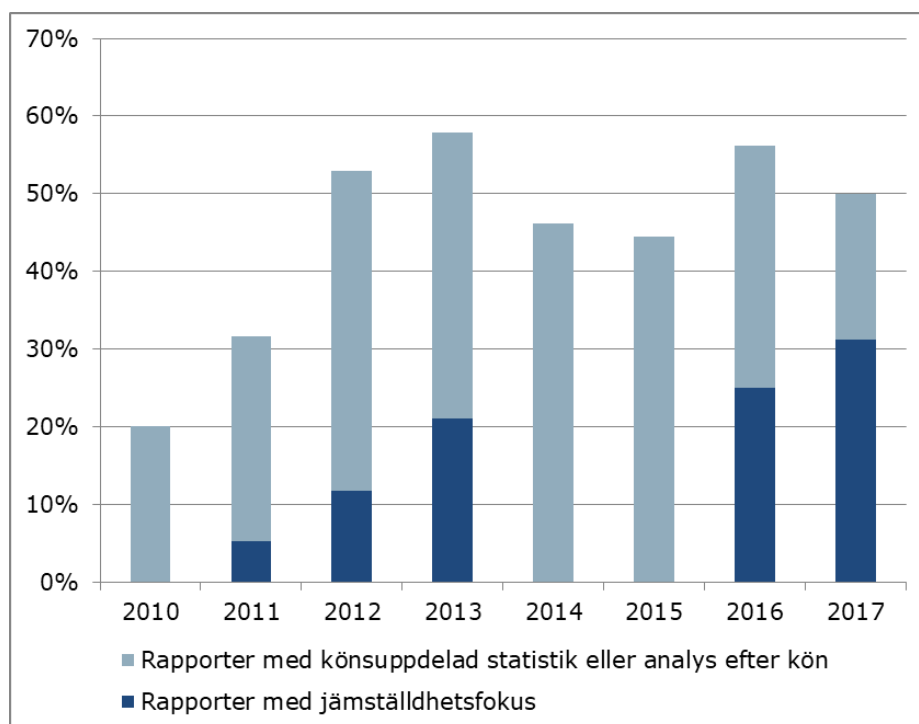
Uppföljning

ISF har följt upp i vilken utsträckning myndighetens rapporter antingen har haft ett uttalat fokus på jämställdhet eller könsskillnader, eller innehållit könsuppdelade analyser eller inkluderat kön som en förklarande variabel i analysen. ISF har också följt upp i vilken utsträckning det framgår av myndighetens projektplaner att projekt ska anlägga ett jämställdhetsperspektiv.

Resultat

ISF har redan tidigare haft ett tydligt jämställdhetsfokus i flera rapporter, men sedan 2016 fokuserar myndigheten på jämställdhetsfrågor i tillsyns- och granskningsverksamheten i ännu högre utsträckning än tidigare. Under både 2016 och 2017 har andelen rapporter som har haft ett uttalat jämställdhetsfokus ökat jämfört med tidigare år. Under 2016 hade 21 procent av rapporterna ett uttalat fokus på jämställdhet eller könsskillnader och under 2017 var motsvarande siffra 31 procent. Andelen rapporter som har innehållit könsuppdelade analyser eller inkluderat kön som förklarande variabel i analysen har däremot minskat under senare år.

Figur 1. Fördelning av rapporter med könsuppdelad statistik eller analys efter kön och rapporter med jämställdhetsfokus under åren 2010–2017

I många av ISF:s rapporter är det inte relevant att anlägga ett jämställdhetsperspektiv. I andra rapporter har vi valt att inte fokusera på jämställdhetsfrågor eftersom vi har bedömt att detta skulle tränga undan andra frågor som varit viktiga att belysa. Hur stor andel sådana rapporter som publiceras under ett verksamhetsår påverkar i hög utsträckning hur stor andel av de publicerade rapporterna som har ett jämställdhetsfokus eller innehåller könsuppdelade analyser. Eftersom det är viktigt att även publicera sådana rapporter är det inte självklart eftersträvansvärt att 100 procent av rapporterna ska ha ett jämställdhetsperspektiv eller innehålla könsuppdelade analyser.

Sedan den nya mallen för projektplaner togs i bruk i slutet av oktober 2017 har samtliga projekt som startats beskrivit på vilket sätt projektet kommer att beakta jämställdhetsfrågorna alternativt motiverat varför det inte är aktuellt att arbeta med frågorna i det aktuella projektet. Av de fyra projekt som ISF har fattat beslut om att starta sedan den nya mallen togs i bruk har samtliga antingen ett uttalat jämställdhetsfokus eller angivet att de ska ta hänsyn till skillnader mellan könen i analyserna.

Effekter

Att ISF belyser könsskillnader och jämställdhetsproblem i de rapporter som myndigheten lämnar kan förväntas leda till att regeringens jämställdhetspolitiska mål främjas. Men det är mycket svårt att mäta – och ännu svårare att förutse – vilka faktiska effekter ISF:s rapporter leder till.

Långsiktighet

Införandet i mallar och styrdokument borgar för att arbetet med jämställdhetsfrågor är långsiktigt hållbart. Bara under den korta tid som den nya mallen för projektplaner har använts kan vi se att den har bidragit till att det har blivit en naturlig del av startfasen i projekten att diskutera vilka jämställdhetsfrågor som kan behöva belysas i det fortsatta projektarbetet. Vi bedömer också att ett ökat antal rapporter som belyser olika jämställdhetsproblem ökar intresset i organisationen för att ta fram mer kunskap om jämställdhetsproblemen inom socialförsäkringsområdet.

10.2 Utveckling av myndighetens styrprocesser för att stödja jämställdhetsarbetet

Mål

Jämställdhetsperspektivet är integrerat i alla styrprocesser.

Aktiviteter

Under 2017 har ISF bedrivit ett omfattande utvecklingsarbete för att ta fram en vision, en verksamhetsidé och strategier som stödjer dessa (se vidare avsnitt 9.1). Inom ramen för detta utvecklingsarbete har jämställdhetsperspektivet diskuterats, även om det inte är synligt i de dokument som har tagits fram.

I arbetet med verksamhetsplaneringen inför 2018 har samtliga chefer i sin kommunikation med medarbetarna betonat vikten av att vi arbetar med jämställdhetsfrågorna.

Indikatorer för att följa upp vilket genomslag jämställdhetsfrågorna får i ISF:s tillsyns- och granskningsverksamhet har utvecklats inom ramen för arbetet med den interna rapporten om ISF:s iakttagelser om jämställdheten inom socialförsäkringsområdet. De viktigaste indikatorerna är om de rapporter vi publicerar har ett jämställdhetsfokus och om de innehåller könsuppdelad statistik och/eller en analys efter kön (se avsnittet om resultat ovan under 10.1).

I den årliga rapporten för 2016 tog ISF in ett nytt avsnitt som beskriver vilket genomslag jämställdhetsperspektivet har fått i ISF:s tillsyns- och granskningsverksamhet. I den årliga rapporten för 2017 har ISF lagt till en sammanställning i avsnittet som beskriver i vilken utsträckning de rapporter vi har publicerat under de tre senaste åren har ett jämställdhetsfokus och om de innehåller könsuppdelad statistik eller en analys efter kön. En mer utförlig beskrivning av vilket genomslag jämställdhetsfrågorna har fått i verksamheten kommer att tas in i årsredovisningarna från och med detta års årsredovisning.

Myndighetens rutiner för remissvar har setts över under året och arbetats om till en vägledning om att svara på remisser. I vägledningen anges att det är viktigt att ISF tar ställning till om beskrivningen av konsekvenserna för jämställdheten mellan kvinnor och män, och mellan flickor och pojkar, är adekvat i de remisser myndigheten får. Om vi bedömer att förslagen kan

få andra konsekvenser än de som tas upp i remissen eller att remissens beskrivning av konsekvenserna inte är fullständig bör vi påpeka det. I samband med att den nya vägledningen beslutades har ISF också tagit fram en mall för remissvar. Även av mallen framgår att myndigheten ska göra en bedömning av om förslagen kan få konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män, flickor och pojkar. Vägledningen och mallen presenterades vid ett möte med hela personalen i juni och har sedan dess varit tillgänglig på ISF:s intranät.

Uppföljning, resultat och effekter

De aktiviteter som har genomförts inom området syftar huvudsakligen till att jämställdhetsperspektivet ska få ett ökat genomslag i myndighetens tillsyns- och granskningsprojekt. Den uppföljning och de resultat som beskrivits ovan i avsnitt 10.1 är alltså relevanta även för de aktiviteter som gäller styrprocesserna. Detsamma gäller beskrivningen av effekter.

Långsiktighet

Genom att följa upp jämställdhetsfrågorna i ledningsgruppen vid särskilda uppföljningsmöten och ta in skrivningar om jämställdhetsfrågor i den årliga rapporten, årsredovisningen och mallen för remissvar skapar vi goda förutsättningar för att jämställdhetsarbetet ska bli långsiktigt hållbart.

10.3 Ökad kunskap om jämställdhetsfrågor i organisationen

I januari 2017 anordnade vi ett seminarium för alla medarbetare där företrädare för Regeringskansliet informerade om regeringens skrivelse *Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid*¹²⁵. Vid seminariet presenterades också en intern rapport där ISF:s tidigare rapporter inom sjukförsäkringsområdet granskats utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Som ett led i arbetet med att ta fram ett metodstöd för att göra jämställdhetsanalyser i tillsyns- och granskningsprojekten har vi ordnat ett seminarium där fyra projekt fick presentera hur de har valt att ta sig an jämställdhetsfrågorna och hur dessa kan komma till uttryck i rapporterna. Medarbetarna fick också möjlighet att diskutera hur vi på myndigheten kan hantera jämställdhetsaspekter i våra projekt på bästa sätt.

Uppföljning och resultat

Vi bedömer att en ökad kunskap om jämställdhetsfrågor kommer att bidra till att jämställdhetsfrågorna får ett ännu tydligare genomslag i vår tillsyns- och granskningsverksamhet, men vi har inte gjort någon uppföljning av aktiviteterna inom detta område utöver den uppföljning som redovisas i avsnitt 10.1.

---

¹²⁵ Skrivelse 2016/17:10.

Långsiktighet

En viktig faktor för att jämställdhetsarbetet ska bli bestående är att alla medarbetare har grundläggande kunskaper om ISF:s jämställdhetsuppdrag, vilka jämställdhetsproblem som finns på socialförsäkringsområdet och hur vi arbetar med jämställdhetsintegrering vid ISF. Det är därför viktigt att jämställdhetsfrågorna tas upp i introduktionsutbildningen för nya medarbetare, vilket sker från och med 2018.

10.4 Kommunikation

Mål

ISF:s kommunikation är jämställd.

Aktiviteter, uppföljning, resultat och långsiktighet

Inga aktiviteter har genomförts inom detta område under året.

11 Finansiell redovisning

11.1 Resultaträkning

<i>(tkr)</i>	<i>Not</i>	<i>2017</i>	<i>2016</i>
<i>Verksamhetens intäkter</i>			
Intäkter av anslag		66 414	61 340
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	1	19	61
Finansiella intäkter	2	21	17
<i>Summa</i>		<i>66 454</i>	<i>61 418</i>
<i>Verksamhetens kostnader</i>			
Kostnader för personal	3	-49 361	-46 157
Kostnader för lokaler		-5 743	-4 914
Övriga driftkostnader	4	-10 330	-9 381
Finansiella kostnader	5	-57	-60
Avskrivningar och nedskrivningar		-963	-906
<i>Summa</i>		<i>-66 454</i>	<i>-61 418</i>
<i>Verksamhetsutfall</i>		<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Årets kapitalförändring</i>		<i>0</i>	<i>0</i>

11.2 Balansräkning

(tkr)	Not	2017-12-31	2016-12-31
<i>TILLGÅNGAR</i>			
<i>Immateriella anläggningstillgångar</i>			
Balanserade utgifter för utveckling	6	1 076	1 412
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	7	<u>42</u>	<u>60</u>
<i>Summa</i>		<i>1 117</i>	<i>1 472</i>
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	8	266	0
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	9	<u>1 322</u>	<u>1 892</u>
<i>Summa</i>		<i>1 588</i>	<i>1 892</i>
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Kundfordringar		0	4
Fordringar hos andra myndigheter	10	<u>457</u>	<u>943</u>
<i>Summa</i>		<i>457</i>	<i>947</i>
<i>Periodavgränsningsposter</i>			
Förutbetalda kostnader	11	<u>2 290</u>	<u>2 580</u>
<i>Summa</i>		<i>2 290</i>	<i>2 580</i>
<i>Avräkning med statsverket</i>			
Avräkning med statsverket	12	<u>-1 914</u>	<u>-6 053</u>
<i>Summa</i>		<i>-1 914</i>	<i>-6 053</i>
<i>Kassa och bank</i>			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		<u>7 484</u>	<u>11 463</u>
<i>Summa</i>		<i>7 484</i>	<i>11 463</i>
<i>SUMMA TILLGÅNGAR</i>		<i>11 023</i>	<i>12 301</i>

<i>(tkr)</i>	<i>Not</i>	<i>2017-12-31</i>	<i>2016-12-31</i>
<i>KAPITAL OCH SKULDER</i>			
<i>Myndighetskapital</i>	13		
Balanserad kapitalförändring		0	0
Kapitalförändring enligt resultaträkningen		<u>0</u>	<u>0</u>
<i>Summa</i>		0	0
<i>Avsättningar</i>			
Övriga avsättningar	14	<u>561</u>	<u>539</u>
<i>Summa</i>		561	539
<i>Skulder m.m.</i>			
Lån i Riksgäldskontoret	15	2 439	3 264
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	16	1 620	1 451
Leverantörsskulder		1 308	2 199
Övriga kortfristiga skulder	17	<u>826</u>	<u>763</u>
<i>Summa</i>		6 194	7 677
<i>Periodavgränsningsposter</i>			
Upplupna kostnader	18	<u>4 268</u>	<u>4 085</u>
<i>Summa</i>		4 268	4 085
<i>SUMMA KAPITAL OCH SKULDER</i>		11 023	12 301

11.3 Redovisning mot anslag

<i>Anslag (tkr)</i>		<i>Ingående över- förings- belopp</i>	<i>Årets tilldelning enligt regler- ingsbrev</i>	<i>Indrag- ning</i>	<i>Totalt disponi- belt belopp</i>	<i>Utgifter</i>	<i>Utgående över- förings- belopp</i>
	<i>Not</i>						
Uo 10 2:2 Ramanslag ap.1 Inspektionen för socialförsäkringen	19	6 053	66 364	-4 089	68 328	-66 414	1 914
<i>Summa</i>		<i>6 053</i>	<i>66 364</i>	<i>-4 089</i>	<i>68 328</i>	<i>-66 414</i>	<i>1 914</i>

11.4 Tilläggsupplysningar

Alla belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

Redovisningsprinciper

Tillämpade redovisningsprinciper

ISF:s bokföring följer god redovisningssed och förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring samt Ekonomistyrningsverkets (ESV) föreskrifter och allmänna råd till denna. Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt ESV:s föreskrifter och allmänna råd till denna. Gjorda undantag från förordningen redovisas sist i tilläggsupplysningarna.

I enlighet med ESV:s föreskrifter till 10 § Förordning om myndigheters bokföring tillämpar myndigheten brytdagen den 5 januari. Efter brytdagen har fakturor överstigande 25 tkr bokförts som periodavgränsningsposter.

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar

Som anläggningstillgångar redovisas förvärvade licenser och rättigheter samt maskiner och inventarier som har ett anskaffningsvärde om minst 20 tkr och en beräknad ekonomisk livslängd som uppgår till lägst tre år. Större anskaffningar av likartade tillgångar som uppgår till minst 50 tkr ska också betraktas som anläggningstillgångar. Beloppsgränsen för egenutvecklade immateriella anläggningstillgångar samt för förbättringsutgifter på annans fastighet är 100 tkr. Avskrivningstiden för förbättringsutgifter på annans fastighet uppgår till högst den återstående giltighetstiden på hyreskontraktet, dock lägst tre år. Avskrivning sker enligt linjär avskrivningsmetod. Avskrivning under anskaffningsåret sker från den månad tillgången tas i bruk.

Tillämpade avskrivningstider

3 år	Bärbara datorer och kringutrustning
5 år	Datorer och kringutrustning Maskiner och tekniska anläggningar Övriga kontorsmaskiner
10 år	Egenutvecklade systemstöd, licenser och rättigheter Inredningsinventarier

Omsättningstillgångar

Fordringar har tagits upp till det belopp varmed de beräknas inflyta.

Skulder

Skulderna har tagits upp till nominellt belopp.

Ersättningar och andra förmåner

<i>Ledamöter i insynsrådet / andra styrelseuppdrag</i>	Ersättning, tkr
<u>Thomas Erhag</u> Inga uppdrag	3
<u>Ingrid Esser</u> Inga uppdrag	3
<u>Annika Sundén</u> Första AP-fonden Institutet för Framtidsstudier Delegationen för migrationsstudier IFAU:s vetenskapliga råd Mälardalens Högskola SPV	1
<u>Eskil Wadensjö</u> Inga uppdrag	5
<u>Solveig Zander</u> Länsstyrelsen i Uppsala Län	5
<u>Anders Öberg</u> Serviceresor i Norr AB Bussgods i Norrbotten AB Norrtåg AB Länstrafiken Norr AB Norrbottens Turistråd AB	3
<i>Ledande befattningshavare / andra styrelseuppdrag</i>	Ersättning, tkr
<u>Generaldirektör Maria Hemström Hemmingsson</u> Arbetsgivarverket Inga förmåner	1 108

Anställdas sjukfrånvaro

Uppgifter om sjukfrånvaro, se under avsnittet 9.6 Arbetsmiljö och hälsa. Undantag från regelverket beskrivs nedan.

Undantag från regelverket

ISF har gjort följande undantag från förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Sjukfrånvaro

Enligt 7 kap. 3 § förordningen ska myndigheten lämna uppgifter om sjukfrånvaro för grupper om inte antalet anställda i gruppen är högst tio eller om uppgiften kan hänföras till en enskild individ.

Eftersom sjukfrånvaron för ISF kan hänföras till en enskild individ eller antalet personer är lägre än tio, lämnas inte sjukfrånvaro för gruppen *andel 60 dagar eller mer* och gruppen *upp till 29 år*.

11.5 Noter

<i>Resultaträkning (tkr)</i>		2017	2016
Not 1	<i>Intäkter av avgifter och andra ersättningar</i>		
	Övriga intäkter av avgifter och andra ersättningar	19	61
	<i>Summa</i>	19	61
Not 2	<i>Finansiella intäkter</i>		
	Ränta på räntekonto i Riksgäldskontoret	5	4
	Ränta på lån i Riksgäldskontoret	16	13
	<i>Summa</i>	21	17
	Räntesatsen för ränte- och avistakonton hos Riksgälden har sedan 2015-02-18 varit negativ.		
Not 3	<i>Kostnader för personal</i>		
	Lönekostnader (exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal)	30 887	28 586
	<i>Varav lönekostnader ej anställd personal</i>	83	144
	Sociala avgifter	17 435	16 022
	Övriga kostnader för personal	1 038	1 549
	<i>Summa</i>	49 360	46 157
Not 4	<i>Övriga driftkostnader</i>		
	Reparationer och underhåll	90	124
	Reaförlust vid avyttring av anläggningstillgång	5	14
	Resor, representation, information	590	357
	Köp av varor	268	243
	Köp av tjänster	9 377	8 643
	<i>Summa</i>	10 330	9 381
	Att driftskostnaderna har ökat jämfört med motsvarande period föregående år beror dels på att en ekonom har hyrts in istället för att vara anställd samt på en uppgradering av Agresso.		
Not 5	<i>Finansiella kostnader</i>		
	Ränta på räntekonto i Riksgäldskontoret	45	49
	Övriga finansiella kostnader	12	11
	<i>Summa</i>	57	60
	Räntesatsen för ränte- och avistakonton hos Riksgälden har sedan 2015-02-18 varit negativ.		

<i>Balansräkning (tkr)</i>		<i>2017-12-31</i>	<i>2016-12-31</i>
Not 6	Balanserade utgifter för utveckling		
	Ingående anskaffningsvärde	1 892	209
	Omklassificering av anläggningstillgång	0	960
	Årets anskaffningar	0	723
	Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	-209	0
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<u>1 683</u>	<u>1 892</u>
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-479	-209
	Årets avskrivningar	-337	-270
	Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	209	0
	<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<u>-607</u>	<u>-479</u>
	<i>Utgående bokfört värde</i>	<i>1 076</i>	<i>1 412</i>
Not 7	Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		
	Ingående anskaffningsvärde	325	1 725
	Omklassificering av anläggningstillgång	0	-960
	Årets anskaffningar	0	64
	Årets försäljning/utrangering, anskaffningsvärde	0	-504
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<u>325</u>	<u>325</u>
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-265	-702
	Årets avskrivningar	-18	-54
	Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	0	491
	<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<u>-283</u>	<u>-265</u>
	<i>Utgående bokfört värde</i>	<i>42</i>	<i>60</i>
Not 8	Förbättringsutgifter på annans fastighet		
	Ingående anskaffningsvärde	1 266	1 266
	Årets anskaffningar	266	0
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<u>1 532</u>	<u>1 266</u>
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-1 266	-1 141
	Årets avskrivningar	-0	-125
	<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<u>-1 266</u>	<u>-1 266</u>
	<i>Utgående bokfört värde</i>	<i>266</i>	<i>0</i>
Not 9	Maskiner, inventarier, installationer m.m.		
	Ingående anskaffningsvärde	5 716	4 637
	Årets anskaffningar	43	1 079
	Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	-1 268	0
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<u>4 491</u>	<u>5 716</u>

<i>Balansräkning (tkr)</i>		<i>2017-12-31</i>	<i>2016-12-31</i>
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-3 825	-3 368
	Årets avskrivningar	-608	-457
	Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	<u>1 264</u>	<u>0</u>
	<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	-3 169	-3 825
	<i>Utgående bokfört värde</i>	1 322	1 892
Not 10	<i>Fordringar hos andra myndigheter</i>		
	Fordran ingående mervärdesskatt	<u>457</u>	<u>943</u>
	<i>Summa</i>	457	943
Not 11	<i>Förutbetalda kostnader</i>		
	Förutbetalda hyreskostnader	1 611	1 587
	Övriga förutbetalda kostnader	<u>679</u>	<u>994</u>
	<i>Summa</i>	2 290	2 580
Not 12	<i>Avräkning med statsverket</i>		
	<i>Anslag i räntebärande flöde</i>		
	Ingående balans	-6 053	-5 481
	Redovisat mot anslag	66 414	61 340
	Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-66 364	-65 467
	Återbetalning av anslagsmedel	<u>4 089</u>	<u>3 555</u>
	<i>Skulder avseende anslag i räntebärande flöde</i>	-1 914	-6 053
	<i>Summa Avräkning med statsverket</i>	-1 914	-6 053
Not 13	<i>Myndighetskapital</i>		
	Myndighetskapital saknas och därför redovisas inte någon specifikationstabell.		
Not 14	<i>Övriga avsättningar</i>		
	<i>Avsättning för lokalt omställningsarbete</i>		
	Ingående balans	539	455
	Årets förändring	<u>22</u>	<u>84</u>
	<i>Utgående balans</i>	561	539
	Myndigheten planerar att använda ca 200 tkr av sina Trygghetsmedel under 2018.		
Not 15	<i>Lån i Riksgäldskontoret</i>		
	Avser lån för investeringar i anläggningstillgångar.		
	Ingående balans	3 264	2 417
	Under året nyupptagna lån	142	1 741
	Årets amorteringar	<u>-967</u>	<u>-894</u>
	<i>Utgående balans</i>	2 439	3 264
	Beviljad låneram enligt regleringsbrev	9 000	9 000

<i>Balansräkning (tkr)</i>		<i>2017-12-31</i>	<i>2016-12-31</i>
Not 16	<i>Kortfristiga skulder till andra myndigheter</i>		
	Arbetsgivaravgifter	800	722
	Leverantörsskulder andra myndigheter	<u>820</u>	<u>728</u>
	<i>Summa</i>	<i>1 620</i>	<i>1 451</i>
Not 17	<i>Övriga kortfristiga skulder</i>		
	Personalens källskatt	826	735
	Kåpan Extra	<u>0</u>	<u>28</u>
	<i>Summa</i>	<i>826</i>	<i>763</i>
Not 18	<i>Upplupna kostnader</i>		
	Upplupna semesterlöner inklusive sociala avgifter	3 182	3 258
	Övriga upplupna kostnader	<u>1 086</u>	<u>827</u>
	<i>Summa</i>	<i>4 268</i>	<i>4 085</i>

Anslagsredovisning

- Not 19 *Uo 10 2:2 ap 1 Inspektionen för socialförsäkringen (ram)*
Enligt regleringsbrevet disponerar ISF en anslagskredit på 1 991 tkr.

ISF får disponera 1 964 tkr av det ingående överföringsbeloppet, det vill säga 3 procent av föregående års tilldelning 65 467 tkr enligt regleringsbrevet. Anslaget är räntebärande.

12 Sammanställning över väsentliga uppgifter

(tkr)	2017	2016	2015	2014	2013
<i>Låneram Riksgäldskontoret</i>					
Beviljad	9 000	9 000	12 000	12 000	12 000
Utnyttjad	2 439	3 264	2 417	2 183	3 190
<i>Kontokrediter Riksgäldskontoret</i>					
Beviljad	6 600	6 450	6 580	6 685	6 522
Maximalt utnyttjad	0	0	0	0	0
<i>Räntekonto Riksgäldskontoret</i>					
Ränteintäkter	5	4	0	44	84
Räntekostnader	45	49	22	0	0
<i>Avgiftsintäkter</i>					
<i>Avgiftsintäkter som disponeras</i>					
Övriga avgiftsintäkter	19	61	268	0	10
<i>Anslagskredit</i>					
Beviljad	1 991	1 964	1 927	2 005	1 957
Utnyttjad	0	0	0	0	0
<i>Anslag</i>					
<i>Ramanslag</i>					
Anslagssparande	1 914	6 053	5 481	7 582	3 608
<i>Bemyndiganden</i>					
	<i>Ej tillämpligt</i>				
<i>Personal</i>					
Antalet årsarbetskrafter (st)	50	45	47	51	49
Medelantalet anställda (st)*	53	49	52	53	52
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 309	1 343	1 282	1 181	1 275
<i>Kapitalförändring</i>					
Årets	0	0	0	0	0
Balanserad	0	0	0	0	0

* I beräkningen av medelantalet anställda är tjänstledig personal frånräknad.

Undertecknande av årsredovisning

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm, den 22 februari 2018

Maria Hemström Hemmingsson
Generaldirektör